

บทที่ 2

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การประเมินหลักสูตร เป็นขั้นตอนที่สำคัญในการพัฒนา ปรับปรุงเพื่อให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้หลักสูตรมีความเหมาะสมมากขึ้น การศึกษาเพื่อการวิจัยในเรื่องการประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตร
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร
- 2.3 วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
- 2.4 หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลาม วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตร

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตร

หัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา คือ การปฏิรูปการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้ฉายวิสัยทัศน์และให้หลักคิดเรื่องความสำคัญของการเรียนรู้ไว้อย่างชัดเจนไว้ว่า (สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม, 2545:17) การศึกษาซึ่งเป็นกระบวนการที่ปลูกฝัง ถ่ายทอดความรู้ เจตคติ คุณลักษณะ ทักษะและคุณค่าต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามในทุกด้าน การศึกษาจึงเป็นรากฐานและเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของประเทศให้เจริญและก้าวหน้าต่อไป (กรมวิชาการ, 2534: บทนำ) ดังนั้นแนวคิดที่สำคัญของการจัดการศึกษาก็เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ให้สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม เพื่อเป็นพลเมืองดีสามารถดำรงชีพอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข (วสันต์ ทองไทย, 2548:30) ประการสำคัญในการจัดการศึกษานั้นย่อมขึ้นอยู่กับหลักสูตรเพราะหลักสูตรเป็นกลไกสำคัญในการจัดการศึกษาและเป็นกลไกที่สำคัญในการปฏิรูปการศึกษาก็เช่นเดียวกัน

2.1.1 ความหมายของหลักสูตร

ความหมายของหลักสูตรได้มีผู้ให้คำนิยามไว้แตกต่างกันมากมาย ความหมายและขอบเขตของหลักสูตรมีการเปลี่ยนแปลงไปอยู่เสมอและสะท้อนให้เห็นถึงปรัชญาการศึกษาในแต่ละสมัย ดังนั้นผู้วิจัยได้คัดเลือกความหมายที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ดังนี้

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546:6) ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง แนวคิดพื้นฐาน การสร้างและการพัฒนาหลักสูตร ได้อธิบายความหมายของหลักสูตรไว้ว่า“หลักสูตร”แปลมาจากคำภาษาอังกฤษว่า “Curriculum” มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินคือ “Currere” หมายถึง “Running Course” หรือเส้นทางที่ใช้วิ่งแข่ง การที่เปรียบเทียบหลักสูตรกับสนามหรือเส้นทางที่ใช้วิ่งแข่ง เนื่องจากการที่ผู้เรียนจะสำเร็จการศึกษาในระดับใดหรือหลักสูตรใดก็ตามผู้เรียนจะต้องฝ่าความยากของวิชาหรือประสบการณ์การเรียนรู้ ตามลำดับขั้นที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เช่นเดียวกับนักวิ่งที่ต้องวิ่งแข่งและฝ่าไปสู่วัยชราและความสำเร็จให้ได้

ทาบ (Taba,1962 อ้างถึงใน Kenneth T. Henson,2001:9) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับหลักสูตร หมายถึง แผน โครงการซึ่งประมวลทั้งความรู้และประสบการณ์ให้กับผู้เรียน

สวัสดิ์ จงกล (2539 :28) ได้กล่าวไว้ในวารสารศึกษาปริทัศน์ เรื่องการบริหารการใช้หลักสูตรโดยให้ความหมายไว้ว่า หลักสูตร คือ ข้อกำหนดซึ่งระบุจุดมุ่งหมายของการศึกษา เนื้อหาสาระ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ทักษะ พฤติกรรม และทักษะสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่วางไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ อีวาลิน (Evelyn J. Sowell ,1996 : 5) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร คือ กิจกรรมทางการศึกษาที่จัดให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ในสถาบัน

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (ม.ป.ป.อ้างถึงใน ภริมยา อินทรกำแหง,2544 : 29) ได้กล่าวไว้ในวารสารวิชาการ เรื่องระบบการจัดการเรียนการสอน ได้ให้ความหมายของหลักสูตรตามตัวย่อ 5 ตัว “SOPEA” ดังนี้

1. หลักสูตร คือ รายวิชาหรือเนื้อหาที่เรียน (Curriculum as Subjects and Subjects Matter)
2. หลักสูตร คือ จุดมุ่งหมายที่ผู้เรียนพึงบรรลุ (Curriculum as Objectives)
3. หลักสูตร คือ แผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้หรือประสบการณ์ที่คาดหวังแก่นักเรียน(Curriculum as Plans)

4. หลักสูตร คือ ประสบการณ์ที่ทั้งปวงของผู้เรียนที่จัดโดยโรงเรียน (Curriculum as Learners 'Experiences)

5. หลักสูตร คือ กิจกรรมทางการศึกษาที่จัดให้กับผู้เรียน (Curriculum as Educational Activities)

การที่ให้คำนิยามของหลักสูตรจะแตกต่างกันตามแนวความคิด การมองและสภาพการณ์ของผู้รู้ ดังที่ (บุญชม ศรีสะอาด, 2546 :19) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร โดยให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 4 ประการกล่าวคือหลักสูตรในระดับชาติ หลักสูตรระดับท้องถิ่น หลักสูตรระดับสถานศึกษา หลักสูตรระดับห้องเรียน

1. หลักสูตรระดับชาติ คือ หลักสูตรแม่บทเป็นหลักสูตรแกนที่เขียนไว้กว้างและบรรจุมสาระที่จำเป็นที่ทุกคนในประเทศต้องเรียนรู้เหมือนกัน

2. หลักสูตรระดับท้องถิ่น คือ หลักสูตรที่เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนนั้น สาระการเรียนรู้จะสอดคล้องและสัมพันธ์กับท้องถิ่น มุ่งการเรียนรู้ที่จะนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง

3. หลักสูตรระดับสถานศึกษา คือ หลักสูตรที่สถานศึกษาจัดขึ้นเพื่อนำไปใช้จริง โดยนำหลักสูตรแม่บทมาปรับให้เป็นหลักสูตรสถานศึกษา

4. หลักสูตรระดับห้องเรียน คือ เป็นหลักสูตรที่สำคัญที่สุด ผู้ที่เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรระดับนี้ ได้แก่ ครู ซึ่งจะนำหลักสูตรระดับชาติ ระดับท้องถิ่น ระดับสถานศึกษา มาพิจารณาและมาปรับใช้ให้เหมาะสม เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้

ถ้วน สายยศและอังคณา สายยศ (2539 :34) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้ไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์และกิจกรรมต่างๆที่โรงเรียนจัดขึ้นทั้งในและนอกชั้นเรียน (ปทีป เมธาคณวุฒิ, 2544 :1) ยังได้กล่าวไว้ในหนังสือ หลักสูตรอุดมศึกษาการประเมินและการพัฒนาไว้ว่า หลักสูตร คือ แผนของการเรียนการสอน ที่ประกอบด้วย จุดมุ่งหมายของการศึกษา วิธีการเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมาย ซึ่งหมายถึง การพิจารณา คัดเลือกจัดรวบรวมและเรียบเรียงเนื้อหาวิชาและประสบการณ์ ตลอดจนการประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีสติปัญญาและคุณธรรมสามารถสร้างเสริมองค์ความรู้คิดวิเคราะห์ได้และนำความรู้มาแก้ปัญหาและสร้างสรรค์ในส่วนวิชาชีพ และการดำรงชีวิต

กังวล เทียนกัณฑ์เทศน์ (2540:25) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง ประมวลประสบการณ์ที่สถาบันการศึกษากำหนด โดยมีความมุ่งหมายทางพฤติกรรมที่มุ่งให้เกิดเปลี่ยนแปลง (อารีย์ วชิรวารการ, 2542:142) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร

หมายถึง กิจกรรม และประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้กับนักเรียนซึ่งประกอบไปด้วย จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม กิจกรรมด้านการเรียนการสอนและการประเมินผล

ส่วน (วิชย ประสิทธิ์วุฒิวณิช , 2542 :44) ได้อธิบายความหมายของหลักสูตรไว้ในหนังสือ การพัฒนาหลักสูตรสานต่อที่ท้องถิ่น คือ มวลประสบการณ์ที่จัดให้แก่ผู้เรียน โดยมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นขั้นตอนที่กำหนดไว้ในเอกสารเพื่อเป็นแม่บทในการเรียนการสอนตามระดับชั้น

สรุป ความหมายหลักสูตร หมายถึง แผน โครงการที่ประมวลซึ่งความรู้และประสบการณ์โดยจัดทำขึ้นเพื่อกำหนดการจัดการเรียนการสอน ซึ่งประกอบไปด้วย จุดประสงค์ของหลักสูตร หลักการ จุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหา โครงสร้าง เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์ของหลักสูตรทั้ง 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย และสอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจและความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ศึกษา

2.1.2 องค์ประกอบของหลักสูตร

สาระสำคัญของแต่ละองค์ประกอบที่จะนำเสนอตามลำดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2546:11) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร กล่าวถึงองค์ประกอบพื้นฐานของหลักสูตร มี 4 ประการ คือ

1. จุดประสงค์หรือความมุ่งหมายซึ่งจะเป็นตัวกำหนดทิศทางและขอบเขตในการให้การศึกษา
2. การจัดเนื้อหาสาระและมวลประสบการณ์
3. กระบวนการเรียนการสอน
4. การประเมินผล

พิสนุ พองศรี (2549 : 134-135) กล่าวถึงทัศนะขององค์ประกอบหลักสูตรไว้ในหนังสือ การประเมินทางการศึกษาแนวคิดสู่การปฏิบัติไว้ 4 ประการ กล่าวคือ จุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ เนื้อหาวิชาหรือสาระการเรียนรู้ การนำหลักสูตรไปใช้หรือจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผล ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ เป็นการกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งจะกำหนดให้ครบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัยและด้านทักษะพิสัย
2. เนื้อหาวิชาหรือสาระการเรียนรู้ เป็นเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องจัดไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อเอื้อต่อการบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยทั่วไปถ้าเป็นหลักสูตรระดับอุดมศึกษา

มักจะเรียกว่าเนื้อหารายวิชา แต่ถ้าหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นหลักสูตรกลางจะเรียกว่าสาระการเรียนรู้

3. การนำหลักสูตรไปใช้หรือจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นหน้าที่ของครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่จะต้องจัดส่วนประกอบต่างๆ เช่น คู่มือครู แผนการสอน สื่อต่างๆ ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้หลักสูตรบรรลุจุดมุ่งหมายได้

4. การประเมินผล เป็นการพิจารณาตัดสินว่ามีคุณค่าบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด

ไทเลอร์ (Ralph Tyler ,1968 อ้างถึงใน รุจิรี ภูสาระ,2546: 8) กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรตามแนวคิดของนักการศึกษา ดังนี้

1.จุดมุ่งหมายของหลักสูตร (Education Purpose) หมายถึง ความตั้งใจหรือความคาดหวังที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้ที่จะผ่านหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความสำคัญเพราะเป็นตัวกำหนดทิศทางและขอบเขตในการให้การศึกษาแก่เด็ก ช่วยในการเลือกเนื้อหาและกิจกรรม ตลอดจนใช้เป็นมาตรการหนึ่งในการประเมินผล

2. ประสบการณ์ (Education Experience) โดยการเลือกเนื้อหา ประสบการณ์การเรียนรู้ต่างๆที่คาดว่าจะให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยดำเนินการเลือกเนื้อหาและประสบการณ์ การเรียนลำดับเนื้อหาสาระ พร้อมทั้งการกำหนดเวลาเรียนที่เหมาะสม

3.วิธีการจัดประสบการณ์ (Organization of Education Experience)เป็นการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆเช่น การจัดทำวัสดุหลักสูตร ได้แก่ คู่มือครู เอกสารหลักสูตร แผนการสอน แนวการสอน และแบบเรียน ซึ่งการดำเนินการสอน เป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดในขั้นการนำหลักสูตรไปใช้ เพราะหลักสูตรจะได้ผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการสอนของครู ครูผู้สอนต้องมีความรู้ในการดำเนินการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ การวัดและการประเมินผล จิตวิทยาการสอน ตลอดจนปรัชญาการศึกษาของแต่ละระดับ จึงทำให้การเรียนของผู้เรียนบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร

4. การประเมินผลหลักสูตร (Evaluation) คือการหาคำตอบว่า หลักสูตรสัมฤทธิ์ผลตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายหรือไม่มากน้อยเพียงใดและอะไรเป็นสาเหตุ

สรุป องค์ประกอบของหลักสูตร คือ แนวทางในการสร้างหลักสูตรเพื่อให้ถึงจุดมุ่งหมายที่ตั้งใจและคาดหวังไว้ องค์ประกอบของหลักสูตรที่ดีจะประกอบด้วย 1)จุดประสงค์ของหลักสูตร 2)โครงสร้างของหลักสูตร3)เนื้อหารายวิชา 4)สื่อการเรียนการสอน 5)การวัดและการประเมินผล การจัดการเรียนการสอนจะบรรลุผลได้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนจะต้องมีสิ่งที่จะช่วยกำหนดแนวทางเพื่อให้แต่ละฝ่ายสามารถถึงจุดมุ่งหมายที่คาดหวังได้

2.1.3 ความสำคัญของหลักสูตร

การศึกษาคือสิ่งที่สำคัญต่อประชากรและประเทศชาติ ดังนั้นหลักสูตรจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะเป็นแนวทางในการกำหนดทิศทางให้กับผู้เรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ (สมนึก ชาติทอง, 2548 : 5) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ในหนังสือ เทคนิคการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาไว้ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นโครงการแผนปฏิบัติงานข้อกำหนดหรือเครื่องชี้แนวทางปฏิบัติงานของผู้บริหารการศึกษา ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องเพราะหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผลไว้เป็นแนวทางในการปฏิบัติอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพและได้ควบคุมดูแลติดตามผลให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลด้วย

2. หลักสูตรสามารถพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ตั้งมคาดหวัง เพราะหลักสูตรมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความเจริญงอกงามของบุคคลสามารถปลูกฝังพฤติกรรม คุณธรรม จริยธรรม และเป็นเครื่องมือที่จะทำให้การจัดการศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

3. หลักสูตรทำให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม สามารถทำให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความสนใจ ความถนัด ที่แท้จริงของตนเองและพัฒนาได้เต็มศักยภาพและวางรากฐานความคิดที่เป็นการสนับสนุนและสอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง

4. หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาเพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ และยังเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่งในการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร อาคาร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ ของการศึกษาของรัฐให้แก่สถานศึกษาของรัฐบาลด้วย

5. หลักสูตรจะเป็นสิ่งบ่งชี้ถึงความเจริญของประเทศ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ประเทศใดจัดการศึกษาโดยมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย มีประสิทธิภาพทันต่อเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลง ย่อมได้กำลังคนที่มีประสิทธิภาพสูง

ส่วน (บรรพต สุวรรณประเสริฐ, 2544 : 26-27) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ในหนังสือ การพัฒนาหลักสูตร โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

1. หลักสูตรช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมประชาธิปไตย
2. หลักสูตรสามารถพัฒนาศักยภาพและความสามารถของผู้เรียน

3. หลักสูตรพัฒนาการร่วมอยู่กันในสังคมของผู้เรียนให้มากที่สุดและพัฒนาการดำรงชีวิต
4. หลักสูตรช่วยพัฒนาชาติให้ก้าวหน้าทัดเทียมประเทศต่างๆในโลก
5. หลักสูตรสามารถตอบสนองความต้องการ ความเข้าใจ และความมุ่งมั่นในตนเอง
6. หลักสูตรพัฒนาความสามารถทางด้านต่างๆโดยคำนึงถึงความพร้อมของผู้เรียนในระดับต่างๆ

เซเลอร์และอเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander, 1974 : 5 อ้างถึงใน สุรินทร์ ดินสุวรรณ, 2536 : 14) ให้ความเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของหลักสูตรว่า หลักสูตรเป็นเสมือนแผนภูมิการเดินทางและตารางที่ยืดหยุ่นได้ในการจัดการศึกษาเพราะผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหาวิชาในโรงเรียนจะเป็นผู้สร้างหลักสูตร

สรุป ความสำคัญของหลักสูตร หลักสูตรเป็นหัวใจหลักในการจัดการเรียนการสอนที่จะให้ผู้เรียนบรรลุถึงจุดหมายตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้ เพราะหลักสูตรเป็นเครื่องชี้วัดถึงความเจริญของชาติและเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน มาตรฐานของการศึกษาอยู่ที่หลักสูตร ดังนั้นหลักสูตรเป็นสิ่งที่สำคัญในกระบวนการเรียนการสอนของแต่ละสถาบันหรือสถานศึกษานั้น

2.1.4 ลักษณะจุดหมายของหลักสูตรที่ดี

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546 : 19-20) กล่าวถึงจุดหมายของหลักสูตรที่ดีไว้ในหนังสือแนวคิดพื้นฐาน การสร้างและการพัฒนาหลักสูตรกล่าวคือ หลักสูตรเป็นแนวทางสำคัญในการจัดการเรียนการสอน ลักษณะของหลักสูตรที่ดีจะนำไปสู่การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและเกิดสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา หลักสูตรที่ดีควรมีลักษณะที่สำคัญดังนี้

1. ควรตั้งอยู่บนรากฐานของการศึกษาอย่างถูกต้อง เช่น พื้นฐานทางปรัชญา จิตวิทยา สังคมวิทยา ธรรมชาติของการเรียนรู้ และนอกจากนั้นยังต้องตั้งอยู่บนรากฐานของความจริงและสามารถนำไปปฏิบัติได้
2. สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและชีวิตประจำวันของผู้เรียน โดยมุ่งให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์ของส่วนรวมและมีความเสียสละ มีความรู้ลึกซึ้งในชาติ สามารถที่จะสร้างเสริมและมีความศรัทธาในการปกครองระบอบประชาธิปไตยและเป็นผู้รับผิดชอบในฐานะพลเมืองดีของชาติ
3. ตรงตามความมุ่งหมายของการศึกษาและพัฒนาการของเด็กตามหลักจิตวิทยา การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัย เช่น ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นคนกล้าแสดงออกในด้านความคิดเห็น

ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ด้านความอบอุ่น การได้รับการยอมรับจากกลุ่ม และตรงตามลักษณะของวัฒนธรรม ประเพณีและเอกลักษณ์ของชาติให้ผู้เรียนรู้จักสร้างสรรค์วัฒนธรรมให้เจริญก้าวหน้าอีกด้วย

4. เน้นและส่งเสริมคุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้เรียน ให้มีความเจริญงอกงามหลายๆด้าน ตลอดจนส่งเสริมทักษะเบื้องต้นที่จำเป็นของเด็กและจะต้องเน้นหนักในการเสริมสร้างให้เด็กรู้จักแก้ปัญหาและจะต้องจัดประสบการณ์ที่มีความหมายต่อชีวิตของผู้เรียน

5. หลักสูตรที่ดีจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการศึกษาให้มากที่สุดไม่ว่าจะเป็นด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและเจตคติ อันจะก่อให้เกิดค่านิยมที่ถูกต้องและมีพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของสังคม

6. หลักสูตรที่ดีย่อมส่งเสริมให้เด็กเกิดความรู้ ทักษะ เจตคติ ความริเริ่ม มีความคิดสร้างสรรค์ในการดำเนินดำเนินชีวิต

7. มีความยืดหยุ่นและเปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสมของสถานการณ์ปัจจุบัน

8. หลักสูตรที่ดีย่อมมีการประเมินผลอยู่ตลอดเวลาเพื่อทราบข้อบกพร่องในอันที่จะปรับปรุงให้ดีขึ้น

พิสนุ พงศ์ศรี (2549 :135) ได้ให้หลักการเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ดีควรมีลักษณะ ดังนี้

1. สอดคล้องต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคม
2. วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความชัดเจนมาจากข้อมูลพื้นฐานที่ถูกต้อง
3. วัตถุประสงค์ของหลักสูตรต้องพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนครบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านทักษะพิสัยและด้านจิตพิสัย อย่างสมดุลกัน

4. การจัดกิจกรรมต่างๆสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

5. มีความยืดหยุ่นได้

6. สามารถประเมินผลได้

สรุป ลักษณะของหลักสูตรที่ดี มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับความสามารถ ความสนใจและความต้องการของผู้เรียนและต้องสอดคล้องกับผู้เรียนทั้งพุทธิพิสัย ทักษะพิสัยและเจตพิสัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนและสังคม

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร

2.2.1 ความหมายของการประเมิน

อำนาจ โปธิ์กระเจน (2536 : 64) ได้เขียนไว้ในพจนานุกรม อหรับ-ไทย ในภาษา อหรับคำว่า จะมีความหมายว่า “การกำหนด , การประเมิน”

ดั่งที่อัลลอฮ์ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานไว้ว่า

(14 :)

ความว่า “และหากมิใช่จิตใจได้บันทึกไว้ที่พระเจ้าของเจ้าจนถึงวาระที่กำหนดไว้ แล้ว แน่แน่นอนก็จะต้องมีการตัดสินในระหว่างพวกเขา”

(อัขซุรอ : 14)

ดั่งนั้นคำในอายะฮ์นี้จึงมีการนำมาใช้ในเรื่องของการศึกษา ดั่งที่นักการศึกษา มุสลิมได้กล่าวถึงการประเมินทางการศึกษา ดังนี้

ฮาซัน ซาฮะฮ์และคณะ(ม.ป.ป.อ้างถึงใน ดนรอหีม สุนทรมาลาตี, ม.ป.ป. : 191) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความหมายของการวัดและการประเมินผลไว้ว่า การประเมิน พฤติกรรมบุคคลที่ได้รับการพัฒนาทางการศึกษาที่เกิดขึ้นหลังจากการจัดการศึกษาเพื่อประเมินว่า ประสบความสำเร็จหรือไม่เพียงใดและหลังจากได้รับการประเมินแล้วจะมีการนำข้อมูลที่ได้มาเป็น ผลสะท้อนเพื่อแก้ไขเปลี่ยนแปลงกระบวนการให้เหมาะสม

รุสดี ตูฮ์ยะฮ์ (ม.ป.ป. อ้างถึงใน ดนรอหีม สุนทรมาลาตี, ม.ป.ป. : 191) ยังได้ กล่าวถึงความหมายของการประเมินผลไว้ว่า กระบวนการรวบรวมข้อมูลในส่วนของพฤติกรรม บุคคล โดยนำข้อมูลเหล่านี้มาศึกษาค้นคว้าเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาที่ได้วางไว้

อิบรอฮีม อุมัยรอฮ์และฟัตฮาห์ อัลดิบ (ม.ป.ป. อ้างถึงใน, ดนรอหีม สุนทรมาลาตี ม.ป.ป. : 191)ได้กล่าวถึงทัศนคติความหมายการประเมินไว้ว่า การปรับปรุง พัฒนาและแก้ไข โดยมี จุดมุ่งหมายเพื่อหาจุดอ่อนจุดแข็งของการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้ ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้วางไว้

ยังมีนักการศึกษาทั่วไปได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับการประเมิน ดั่งนั้นผู้วิจัยได้คัดเลือก ความหมายที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ดังนี้ ไทเลอร์ (Ralph Tyler , 1949 อ้างถึงใน David Hopkins,

1949 : 1) ได้ให้คำนิยามของการประเมินผล คือ กระบวนการวิเคราะห์ผู้การตัดสินใจในทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่สามารถใช้ได้จริง

เจมส์ (James R. Sander, 1994 :3) การประเมินผล หมายถึง กระบวนการคิดวิเคราะห์ที่เกี่ยวกับการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งหนึ่งสิ่งใด

อำนาจ เลิศขันธ์ (2542 :1) ได้กล่าวถึงความหมายของการประเมินไว้ในหนังสือ การประเมินผลการศึกษา คือ การค้นคว้าวิจัยที่เป็นระบบเพื่อกำหนดคุณค่าหรือคุณธรรมของสิ่งที่ต้องการประเมินผล

สรุป ความหมายของการประเมิน คือ การศึกษาที่เป็นกระบวนการในการคิดวิเคราะห์และเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจคุณค่าโดยใช้มาตรฐานของการประเมินว่าจะบรรลุถึงจุดมุ่งหมายมากน้อยเพียงใด

2.2.2 ความหมายของการประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรถือเป็นขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร เพื่อศึกษาจุดอ่อนจุดแข็งของหลักสูตรตามสภาพของสังคมไทย เพื่อพิจารณาว่าหลักสูตรมีคุณภาพตรงตามเป้าหมายหรือไม่ (พร้อมพรรณ อุดมสิน, 2548 :10) ดังนั้นได้มีนักการศึกษาหลายท่านที่ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรแตกต่างกันออกไป ดังนั้นผู้วิจัยได้คัดเลือกความหมายที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ดังนี้

ทาบ (Taba, 1962:52 อ้างถึงใน บุปผา บุตรมณี, 2547 : 18) การประเมินหลักสูตร มีความมุ่งหมายที่ครอบคลุมขอบข่ายหลายประการ โดยอาจจะประเมินจุดมุ่งหมายและขอบข่ายของหลักสูตร คุณสมบัติของบุคลากรที่รับผิดชอบเกี่ยวกับหลักสูตร ความสามารถของนักเรียน ความสำคัญของรายวิชาต่างๆ ผลสัมฤทธิ์ของการนำจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ไปใช้และวัสดุสื่อการเรียนการสอน เป็นต้น

ชัยน์ มุฮัมมัด ซาฮาดะฮู (ม.ป.ป. อ้างถึงใน ดนรอธิม สุนทรมาลาดี , ม.ป.ป. : 191) ได้กล่าวถึงการประเมินหลักสูตรไว้ว่า คือ การประเมินจุดประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหารายวิชาและกิจกรรมของหลักสูตร สื่อการเรียนการสอนเพื่อหาจุดอ่อนจุดแข็งในแต่ละส่วนองค์ประกอบของหลักสูตร

สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2545 : 16) ได้อธิบายความหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ในหนังสือ การวัดการประเมินแนวใหม่ว่า เป็นกระบวนการพัฒนาในการตัดสินใจเกี่ยวกับคุณภาพของหลักสูตรแล้วตัดสินใจสรุปคุณค่าอย่างเป็นเกณฑ์

สรุป ความหมายของการประเมินหลักสูตร หมายถึง การศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรเพื่อนำผลของหลักสูตรมาปรับปรุงหรือแก้ไขโดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล เพื่อนำไปตรวจสอบคุณภาพโดยการประเมินหลักสูตรและนำผลที่ได้จากการประเมินนำไปพัฒนาหรือปรับปรุงต่อไป

2.2.3 ความสำคัญของการประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรเป็นการวัดและเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ตัดสินคุณค่า ซึ่งมีความสำคัญต่อการศึกษาเนื่องจากหลักสูตรเป็นกลไกสำคัญของการศึกษาทุกระดับ

พิสนุ พงศ์ศรี (2549 : 135) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการประเมินหลักสูตรว่าการประเมินหลักสูตรมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจเพื่อนำไปสู่การพัฒนา ซึ่งมีความสำคัญ ดังนี้

1. ทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศต่างๆ ทราบความจำเป็นและความต้องการของประชากรเป้าหมายของหลักสูตร เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของสภาพสังคมและผู้เรียน

2. ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุง เพื่อปรับปรุง แผนงาน กิจกรรม และหลักสูตรให้เหมาะสมก่อนนำไปปฏิบัติ เพื่อลดโอกาสเสี่ยง อุปสรรค ที่จะทำให้หลักสูตรล้มเหลว

3. การประเมินตัวหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น จะทำให้ทราบความเหมาะสมของตัวหลักสูตร ที่ได้พัฒนาขึ้น ว่าเหมาะสมหรือไม่อย่างไร ควรจะปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องตรงกับวัตถุประสงค์ที่พัฒนาขึ้น

4. การประเมินความก้าวหน้าของการนำหลักสูตรไปใช้ ทำให้ผู้รับผิดชอบการพัฒนาหลักสูตรทราบจุดเด่น จุดด้อยของการพัฒนาหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียน การวัดและประเมินผลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการใช้หลักสูตรให้เกิดผลครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

5. การประเมินความสำเร็จของหลักสูตร จะทำให้ทราบว่า การใช้หลักสูตรได้ผลตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถเพียงใด ผู้สำเร็จการศึกษานำความรู้ไปใช้ได้มากน้อยเพียงใด คุ่มค่าหรือไม่ ควรจะปรับปรุงและพัฒนาส่วนใด เพื่อเป็นการลดโอกาสความสูญเปล่าไปอีกทางหนึ่ง

6. การประเมินหลักสูตรจะทำให้ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและผู้ใช้หลักสูตรทราบ จุดอ่อนของหลักสูตร จะเกิดแรงจูงใจในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมทั้งหากผู้รับผิดชอบมองเห็นความสำเร็จในการนำหลักสูตรไปใช้ ที่จะทำให้เกิดแรงจูงใจหรือ สร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานต่อไป

สถาพร ชันโต (2541 : 117) กล่าวถึงความสำคัญของการประเมินหลักสูตรว่า การประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ สำคัญที่ทำให้ผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ได้ทราบคุณค่าและแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร ให้ทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม เศรษฐกิจ ตลอดจนความต้องการของ ตลาดแรงงาน

สรุป ความสำคัญของการประเมินหลักสูตรเพื่อจะทำให้ได้สารสนเทศที่เป็น ประโยชน์ต่อการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับผู้เรียนและสังคม รวมทั้งทำให้ทราบจุดอ่อน จุดแข็ง ปัญหาอุปสรรคได้

2.2.4 จุดประสงค์ของการประเมินหลักสูตร

การหาคุณค่าของหลักสูตร โดยการประเมินหลักสูตรและตัดสินความเหมาะสม ของหลักสูตรนั้นมีความสำคัญเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการของ หลักสูตรและเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตร(เอ กรินทร์ สีมหาศาล, 2546 : 21) ดังนั้นการประเมินหลักสูตรจึงมีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537:217) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ กระบวนการพัฒนาหลักสูตร และการเรียนการสอนภาคปฏิบัติถึงจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรที่ปฏิบัติกันเป็นส่วนใหญ่ มีอยู่ 2 ประการ ดังนี้

1. การประเมินเพื่อการปรับปรุงหลักสูตร คือการประเมินในระหว่าง การปฏิบัติงานพัฒนาหลักสูตร มีวัตถุประสงค์ เพื่อใช้ผลการประเมินนั้นให้เป็นประโยชน์ในการ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร โดยมีการวัดผลเป็นระยะๆ ในระหว่างการใช้หลักสูตรแล้ว นำผลจากการวัดมาประเมินในแต่ละขั้นตอนของหลักสูตร ว่ามีความเหมาะสมและสามารถปฏิบัติ ได้ดีเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการที่จะ ปรับปรุงส่วนประกอบทุกส่วนของหลักสูตรได้ถูกต้องก่อนที่จะนำไปใช้จริง

2. การประเมินเพื่อสรุปผลว่าคุณค่าของการพัฒนาหลักสูตรมีความเหมาะสม หรือ ไม่ หลักสูตรได้สนองต่อความต้องการของผู้เรียน ของสังคมเพียงใดควรจะใช้ได้ต่อไปหรือ ควรจะยกเลิกทั้งหมด หรืออาจจะยกเลิกเพียงบางส่วนและปรับแก้ในส่วนใด

สรุป จุดประสงค์ของการประเมินหลักสูตร คือ การพิจารณาองค์ประกอบต่างๆ ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ว่ามีความเหมาะสมหรือมีผลกระทบเพียงไรและพิจารณาคุณภาพผลผลิตของหลักสูตรว่าตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ได้วางไว้หรือไม่

2.2.5 ทฤษฎีรูปแบบการประเมินหลักสูตรในทัศนะของสตัฟเฟิลบีม

รูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (The CIPP model of Evaluation) รูปแบบการประเมินนี้เป็นรูปแบบที่ประเมินบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตของหลักสูตร การประเมินทางการศึกษาเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง การรวบรวมข้อมูลในการประเมินผลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ (ปทีป เมธาคุณวุฒิ, 2545 : 45) รูปแบบการประเมินมีรายละเอียด ดังนี้

ปี ค.ศ.1968 สตัฟเฟิลบีม(Stufflebeam) ได้เสนอรูปแบบเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรหรือโครงการ ซึ่งรู้จักกันในรูปแบบซีพีพี (CIPP model) คำว่า ซีพีพี (CIPP model) มาจากอักษรย่อของคำ 4 ตัว คือ

C = Context	คือ	บริบท
I = Input	คือ	ปัจจัยเบื้องต้น
P = Process	คือ	กระบวนการ
P = Product	คือ	ผลผลิต

จะเห็นได้ว่าการประเมินผลตามแนวคิดโดยสตัฟเฟิลบีม(Stufflebeam)จะพิจารณาเห็นว่าจุดประสงค์ของการประเมินก็คือรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ ถ้าได้อาศัยการวิเคราะห์ระบบมาช่วยจะทำให้การประเมินมีความชัดเจนขึ้น รูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม(Stufflebeam) ได้เสนอให้มีการประเมินหลักสูตร 4 ส่วน คือ

1.การประเมินบริบท (Context Evaluation)เป็นการประเมินสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาความต้องการและสิ่งต่างๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจตั้งวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น(Input Evaluation) เป็นการประเมินสิ่งที้นำเข้า ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เพื่อการตัดสินใจ เลือกปัจจัยใด ในการวางแผนดำเนินการต่อไป

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกิจกรรม หรือ กระบวนการต่างๆในการปฏิบัติงาน เช่น การบริหารหลักสูตร การจัดประสบการณ์ต่างๆให้ผู้เรียน เพื่อใช้ในการตัดสินใจว่าจะดำเนินการโดยวิธีใด มีข้อบกพร่อง และจะแก้ไขอย่างไร

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เพื่อดูผลกระทบของโครงการหรือหลักสูตรว่าได้ผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงโครงการหรือหลักสูตรให้ได้ผลดีกว่าเดิม

รูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีมเป็นรูปแบบที่เน้นเกี่ยวกับการตัดสินใจทางด้านการศึกษา โดยสตัฟเฟิลบีมได้อธิบายเกี่ยวกับแนวทางของการตัดสินใจไว้ 4 แนวทาง คือ

1. การตัดสินใจไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างสิ้นเชิง หรือเปลี่ยนแปลงทั้งหมด (Metamorphosis) ซึ่งอาจจะเปลี่ยนแปลงทั้งโครงสร้าง รูปแบบ และระบบ เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้จะต้องมีข้อมูลมากเพียงพอ เพื่อช่วยในการพิจารณาด้วยความมั่นใจ

2. การตัดสินใจเพื่อเปลี่ยนแปลงบางสิ่งบางอย่าง แต่ยังคงรักษาหรือคงสภาพการเดิมไว้ มาตรฐานการควบคุมคุณภาพจะเป็นสิ่งช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การตัดสินใจแบบนี้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่สำคัญน้อย ลักษณะการตัดสินใจในแนวนี้ เช่น การจัดครูเข้าสอน การกำหนดตารางเรียนของนักเรียน เป็นต้น

3. การตัดสินใจเพื่อปรับปรุงและพัฒนา ผู้ชำนาญงานจะเป็นผู้ให้ข้อมูล ความรู้ และเทคนิคต่างๆ สำหรับการตัดสินใจ การตัดสินใจในแนวนี้มุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปดีกว่าเดิม

4. การตัดสินใจเพื่อนำสิ่งใหม่เข้ามาในระบบ โดยใช้วิธีการทดลองและสืบค้นอย่างมีระบบ (Neomobilistic) โดยอาศัยแนวคิดใหม่ กิจกรรมใหม่ ทฤษฎี หรือข้อค้นพบใหม่ สำหรับการทดลอง ซึ่งการตัดสินใจแนวนี้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างสูง

จากแนวทางของการตัดสินใจทั้ง 4 แนวทางดังกล่าว สตัฟเฟิลบีม(Stufflebeam) ได้กำหนดรูปแบบการประเมินและการตัดสินใจเป็น 4 ประการ ดังนี้

ภาพประกอบ 2 ความสัมพันธ์ของการประเมินและการตัดสินใจตามแนวคิดของสตัฟเฟิลบีม

	ความคาดหวัง	ความเป็นจริง
เป้าหมาย	การตัดสินใจในการวางแผนหรือตั้งความมุ่งหมาย (ประเมินบริบท) (1)	การตัดสินใจในผลสำเร็จว่าจะปรับปรุง ครงรูปหรือเปลี่ยนแปลง (การประเมินผลผลิต) (4)
วิธีการ	การตัดสินใจในการออกแบบประสบการณ์ (ประเมินปัจจัยเบื้องต้น) (2)	การตัดสินใจในการใช้หลักสูตร (ประเมินกระบวนการ) (3)

ที่มา : บุญชม ศรีสะอาด (2540 : 227)

ภาพประกอบที่ 2 แสดงให้เห็นว่า **ขั้นแรก** (Context Evaluation) ซึ่งจะช่วยให้ทราบสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษามีอะไรบ้าง มีปัญหาอะไร มีสรรพกำลังที่จำเป็นอะไรบ้าง ที่ยังไม่ได้ถูกนำมาใช้ในการจัดการศึกษา ฯลฯ นำเอาข้อมูลเหล่านี้มาวางแผนกำหนดจุดประสงค์

ขั้นที่ 2 ประเมินตัวป้อน (Input Evaluation) ข้อมูลที่ได้จากการประเมินตัวป้อน จะช่วยในการออกแบบประสบการณ์ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ตัวอย่างคำถามที่เป็นแนวหน้าในการประเมินด้านนี้ ได้แก่ ครูมีความเข้าใจในเทคนิคการสอนแบบใหม่หรือไม่ ถ้าจะให้ได้อย่างจริงจังจะต้องฝึกอบรมครูเท่าใด จะใช้วัสดุอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆอย่างไร ยุทธวิธีที่ออกแบบไว้อยู่บนรากฐานทฤษฎีที่เหมาะสม และจะช่วยให้บรรลุเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ฯลฯ ข้อมูลจากการประเมินด้านนี้จะนำมาพิจารณา กำหนด กระบวนการ วัสดุ อุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

ขั้นที่ 3 ประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) และผลผลิต (Product Evaluation) หลังจากประเมินในขั้นที่ 2 เสร็จเรียบร้อยแล้วก็จะดำเนินการทดลองใช้หลักสูตร (Trial) และประเมินด้านกระบวนการ เพื่อทราบว่าวิธีการหรือกิจกรรมต่างๆที่ได้ออกแบบไว้นั้นได้รับการนำมาใช้หรือไม่และมีปัญหาอะไรบ้าง และการประเมินด้านผลผลิตเพื่อทราบว่า จากการใช้วิธีการเหล่านั้นได้ผลเป็นอย่างไร เพื่อตัดสินใจว่าจะปรับปรุงหรือครงรูป หรือเปลี่ยนแปลง

(Recycling) ตัวอย่างเช่น ในระหว่างทดลองใช้หลักสูตรเมื่อประเมินผลผลิตพบว่าไม่บรรลุผลที่มุ่งหวัง ก็ย้อนกลับมาพิจารณาว่าในการทดลองนั้นได้ใช้กระบวนการต่างๆที่ออกแบบไว้หรือไม่ จะเปลี่ยนแปลงอย่างไร หรือจะย้อนกลับไปดูที่ได้ตัดสินใจด้านการออกแบบประสบการณ์ ว่าสมควรปรับปรุงใหม่หรือไม่อย่างไร หรือจะย้อนกลับไปปรับปรุงด้านตัวป้อน หรือจะย้อนกลับไปพิจารณาการตัดสินใจด้านการวางแผน หรือจะตัดสินใจคงรูปแบบไว้ หรือจะตัดสินใจเลิกทดลอง หรือจะตัดสินใจใช้ต่อไป โดยปรับปรุงกลไกการประเมินด้านบริบทให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อที่จะทราบว่าเมื่อนำหลักสูตรนี้เข้าไปใช้จริงจะมีผลกระทบทั่วไปอย่างไร (บุญชม ศรีสะอาด, 2540 : 227-228)

2.2.6 เกณฑ์ในการประเมินหลักสูตร

หรรษา นิลวิเชียร (2547 : 198) ได้ให้หลักการเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพควรสอดคล้องกับเกณฑ์ต่อไปนี้

2.2.6.1) เกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Criteria) มีดังนี้

1. ความตรงภายใน (Internal Validity) มีความสอดคล้องระหว่างข้อมูลและการบรรยายปรากฏการณ์
2. ความตรงภายนอก (External Validity) สามารถลงสรุปเชื่อมโยงไปยังกลุ่มอื่นที่สถานการณ์คล้ายกัน
3. ความเชื่อมั่น (Reliability) มีความสม่ำเสมอระหว่างการวัดหลายครั้ง
4. ความเป็นปรนัย (Objectivity) มีความสอดคล้องระหว่างความคิดเห็นของผู้ประเมิน

2.2.6.2) เกณฑ์ทางปฏิบัติ (Practical Criteria) มีดังนี้

1. ความสำคัญ (Importance) มีการเก็บข้อมูลที่พิจารณาแล้วว่าสำคัญ
2. ความสอดคล้อง (Relevance) มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ในการประเมิน
3. ขอบข่าย (Scope) ควรครอบคลุมขอบข่ายที่มีประโยชน์เพียงพอ
4. น่าเชื่อถือ (Credibility) ผลการประเมินและข้อเสนอแนะเชื่อถือได้
5. เวลาเหมาะสม (Timeliness) ควรประเมินในเวลาที่เหมาะสมไม่เร็วหรือช้าเกินไป
6. ความแพร่หลาย (Pervasiveness) บุคคลที่เกี่ยวข้องรู้และใช้ข้อมูลที่ได้จากการประเมิน

7. ประสิทธิภาพ(Efficiency)หลังจากการประเมินเสร็จสิ้นแล้วมีทางเลือกที่จะต้องปฏิบัติได้หลายอย่างซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับบุคลากร ควรมีการกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่เหมาะสม

บุญชม ศรีสะอาด (2546 :115)ได้อธิบายถึงการประเมินหลักสูตรเพื่อให้ได้ผลการประเมินที่มีคุณค่ามีหลักเกณฑ์ที่จะช่วยในการประเมิน ดังนี้

1. การประเมินหลักสูตรควรกระทำต่อเนื่องกันไปตลอดเวลา และใช้ข้อมูลที่ได้จากการประเมินหลักสูตร มาปรับปรุงหลักสูตรให้ดีขึ้น

2. ทำการประเมินให้ครอบคลุมทุกองค์ประกอบในกระบวนการพิจารณาหลักสูตร

3. ในการประเมินหลักสูตรด้านผลผลิต (Outcome) ควรให้ครอบคลุมทั้งพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย

4. ในการประเมินหลักสูตรควรกำหนดให้แน่นอนว่าจะประเมินผลการใช้หลักสูตรในระยเวลานานเท่าใด เช่นทุกๆ 3 ปีหรือทุกๆ 5 ปี เป็นต้น

5. การประเมินหลักสูตรจะต้องอาศัยเครื่องมือที่เหมาะสม และแหล่งข้อมูลที่เหมาะสม

2.2.7 ขั้นตอนการประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรมีขั้นตอนที่สำคัญ ขั้นตอนดังกล่าวมาสรุปสาระสำคัญในการประเมินหลักสูตรตามลำดับ ดังนี้ (พิสนุ พงศ์ศรี, 2549 : 137-141)

2.2.7.1 การศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร ในขั้นตอนนี้ผู้ประเมินต้องศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร ทั้งตัวหลักสูตร และเอกสารประกอบอื่นๆ รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบรายละเอียดให้ได้มากที่สุด โดยเฉพาะในส่วนที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำหรือใช้หลักสูตรนั้นๆมาก่อน จึงต้องศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรให้มากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้มองเห็นภาพรวมกว้างๆและเป็นข้อมูลในการดำเนินงานขั้นตอนอื่นต่อไป ในการวิเคราะห์อาจจะทำตามหัวข้อต่างๆ ไว้ดังนี้

1. หลักสูตรมีความเป็นมาอย่างไร ใครทำ ทำไมจึงต้องทำหลักสูตรนี้ ทำแล้วได้อะไร

2. ลักษณะของหลักสูตรเป็นหลักสูตรประเภทใด เช่น หลักสูตรต่อเนื่อง หรือหลักสูตรพิเศษ เป็นต้น

3. วัตถุประสงค์และเป้าหมายของหลักสูตรคืออะไร ชัดเจน ปฏิบัติ ประเมินได้หรือไม่

4. รูปแบบการบริหารหลักสูตรเป็นอย่างไร มีบุคลากร หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรมีใครบ้าง เกี่ยวข้องอย่างไร
5. ทรัพยากรหรือปัจจัยของหลักสูตรมีอะไรบ้าง
6. มีโครงสร้างกิจกรรม เนื้อหาสาระ และกระบวนการเรียนการสอน และมีกรวัดและประเมินผลอย่างไรบ้าง
7. มีการกำหนดเกณฑ์ในการตัดสินผลสำเร็จของหลักสูตรหรือไม่
8. หลักสูตรมีความเหมาะสมเพียงใดในเรื่องความชัดเจนของเป้าหมาย ผลงาน และมีความเป็นไปได้ของหลักสูตร

2.2.7.2 ศึกษารูปแบบหรือแนวทางการประเมิน รูปแบบการประเมินหลักสูตรสามารถนำรูปแบบต่างๆมาใช้หรือปรับใช้ให้เหมาะสมเพื่อการประเมินได้ ที่ผ่านมามีส่วนมากจะใช้ในรูปแบบของ CIPP Model ในการทำการประเมิน ซึ่งมีข้อดี คือ จะเป็นการประเมินที่ครอบคลุมตั้งแต่ก่อนใช้หลักสูตร จนกระทั่งใช้หลักสูตรเสร็จสิ้นแล้ว นอกจากนี้ยังใช้รูปแบบของ Stake) บ้าง อย่างไรก็ตาม การเลือกรูปแบบใดหรือปรับรูปแบบขึ้นมาเอง ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และความต้องการสารสนเทศไปใช้ที่สำคัญ

2.2.7.3 กำหนดวัตถุประสงค์หรือประเด็นการประเมิน วัตถุประสงค์หรือประเด็นที่มุ่งประเมินพิจารณาได้จากแหล่งสำคัญต่างๆ ได้แก่

1. ข้อมูลรายละเอียดจากการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร
2. จากแนวทางการวัดและประเมินผลที่กำหนดไว้ในหลักสูตร
3. รูปแบบแนวทางการประเมินสามารถนำมาเป็นประเด็นการประเมินได้
4. จากประสบการณ์ของประเมิน ผู้ประเมินที่มีประสบการณ์สามารถกำหนดประเด็นการประเมินได้เอง ถ้าไม่แน่ใจก็อาจนำเสนอผู้เกี่ยวข้องเข้าร่วมพิจารณาได้

2.2.7.4 การกำหนดขอบเขตการประเมิน การประเมินหลักสูตรอาจจะประเมินหลักสูตรก่อนนำไปใช้ ประเมินระหว่างใช้หลักสูตร และประเมินหลังจากใช้เสร็จสิ้นแล้ว ซึ่งขั้นตอนนี้จะสอดคล้องกับขั้นตอนที่ 3 ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้ที่ต้องการใช้ผลการประเมิน

2.2.7.5 การพัฒนาตัวชี้วัด กำหนดเกณฑ์ และค่าน้ำหนัก ตัวชี้วัด(Indicator) คือ สารสนเทศที่บ่งบอกสถานะหรือสภาพการณ์ของสิ่งที่เราสนใจอาจอยู่ในรูปของข้อความ ตัวประกอบ ตัวแปรเพื่อให้เกิดคุณค่าที่สามารถชี้ให้เห็นลักษณะของสภาพที่ดำเนินการอยู่ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง (บุญรักษา ถาวรภักดี, 2546 : 11)

ตัวชี้วัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในการประเมินสิ่งต่างๆ การประเมินหลักสูตรเช่นเดียวกัน ผู้ประเมินจะต้องพัฒนาตัวชี้วัดขึ้นตามวัตถุประสงค์หรือประเด็นการประเมินให้

ครอบคลุมหรือเป็นตัวแทนของประเด็นการประเมินได้ ก่อนจะกำหนดเกณฑ์ในการประเมินของแต่ละตัวชี้วัด ซึ่งการประเมินหลักสูตรอาจใช้เกณฑ์มาตรฐานที่ได้รับการยอมรับกันทั่วไป หรือกำหนดขึ้นใหม่โดยอาจยึดแนวทางตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรมาใช้ได้บ้าง หรือให้ผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดขึ้น โดยใช้เทคนิคต่างๆ เช่น การประชุม การสัมภาษณ์ หรือสอบถามตามความเหมาะสม

นอกจากจะกำหนดเกณฑ์ของแต่ละตัวชี้วัดแล้ว ยังอาจกำหนดเกณฑ์ของประเด็นการประเมินและเกณฑ์ในภาพรวมทั้งหลักสูตร โดยแต่ละตัวชี้วัดและประเด็นการประเมินจะมีค่าน้ำหนักต่างกันไปตามความสำคัญ ในการกำหนดน้ำหนักค่อนข้างจะเป็นอัตวิสัยสูง ถ้ากำหนดเพื่อให้การประเมินมีความละเอียดมากขึ้น ควรจะได้รับการยอมรับจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อความสะดวก รวดเร็ว และการนำผลการประเมินไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม

2.2.7.6 การออกแบบการประเมินหรือกำหนดแนวคิด ในขั้นตอนนี้นำผลจากข้อที่ 1-5 มาออกแบบการประเมินหรือกำหนดกรอบแนวคิด เพื่อเป็นแนวทางโดยสรุปที่จะดำเนินการต่อไป ทั้งประเด็นการประเมิน ตัวชี้วัด ผู้ให้ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน เกณฑ์การประเมิน และการวิเคราะห์ข้อมูล

2.2.7.7 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือเก็บข้อมูล ในขั้นตอนนี้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะมีความสำคัญ ทำให้การประเมินมีความน่าเชื่อถือ ซึ่งขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือในการประเมินหรือเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีหลายอย่าง ซึ่งผู้ประเมินจะต้องเลือกใช้ และสร้างอย่างมีคุณภาพ มีความน่าเชื่อถือและมีความเที่ยงตรงสูง

2.2.7.8 การใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลในการประเมินหลักสูตรในกรณีข้อมูลเชิงปริมาณ จะใช้สถิติบรรยายเป็นส่วนใหญ่ โดยจะเป็นการวิเคราะห์ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นต้น ส่วนการวิเคราะห์เชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

2.2.7.9 การเขียนรายงานผลการประเมิน ผู้ประเมินจะต้องพิจารณารูปแบบของการรายงานผลว่าควรจะเป็นไปในรูปแบบใด และการรายงานผลจะมุ่งเสนอข้อมูลที่บ่งชี้ให้เห็นว่าหลักสูตรมีคุณภาพหรือไม่ เพียงใด มีส่วนใดบ้างที่ควรปรับปรุง แก้ไขหรือยกเลิก และนำผลที่ได้จากการประเมินไปใช้ประโยชน์ในโอกาสต่อไป

สรุป ขั้นตอนการประเมินหลักสูตรจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนการหาข้อมูลเป็นสิ่งที่สำคัญในการประเมินหลักสูตรและนำมารวบรวมข้อมูลเพื่อกำหนดเกณฑ์และการสร้างเครื่องมือจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบเพื่อให้ผลที่ออกมามีความน่าเชื่อถือมากที่สุดและการวิเคราะห์ข้อมูลจะต้องกระทำอย่างระมัดระวังและมีความเที่ยงตรงเพื่อที่จะนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ประโยชน์หรือนำไปปรับปรุง แก้ไขหรือเปลี่ยนแปลง

ภาพประกอบ 3 ขั้นตอนการประเมินหลักสูตร

2.3 วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

2.3.1 ความเป็นมาของวิทยาลัยอิสลามศึกษา

วิทยาลัยอิสลามศึกษา (ม.ป.ป.:10 - 12) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้มีนโยบายของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่จะเปิดวิชาการอิสลามศึกษาโดยดำเนินการผลิตบัณฑิตทางด้านอิสลามศึกษา จึงได้ตระหนักถึงนโยบายที่จะเปิดวิชาการอิสลามศึกษาเพื่อให้มีความเข้าใจด้านสังคมและวัฒนธรรม ส่งเสริมเศรษฐกิจและภาวะทางสังคมให้ดีขึ้น พร้อมๆกับการริเริ่มจัดตั้งคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เพื่อความเข้าใจอันดีต่อกันในวัฒนธรรมต่างกัน ซึ่งอยู่ร่วมกันในแถบภูมิภาคนี้ นโยบายนี้เน้นว่าสอดคล้องกับแนวความคิดที่ว่า “ความแตกต่างของศาสนาหาใช่อุปสรรคของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติไม่” นโยบายดังกล่าวได้ผ่านขั้นตอนการพิจารณาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา

ในปี พ.ศ. 2519 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้แต่งตั้งคณะกรรมการร่างหลักสูตรวิชาการอิสลามศึกษาชั้นอุดมศึกษาขึ้น ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ 10 คน ได้แก่ นายมะเนาะ ยูเด็น (ประธานกรรมการ), นายหะสัน หมัดหมาน, นายอนันต์ โอภฤษ, นายอารง สุทธาศาสตร์, นายพิสุทธ์ หะยีดีน, นายอาณัติ หมานสนิท, นายเค่น โต๊ะมีนา, นายทวี นภากร, นายเต็มศักดิ์ สมันตรัฐ, นายกัมพล สิริมนินทร์ (เป็นกรรมการและเลขานุการ) และที่ปรึกษาทั้งจากส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นอีก 3 คน ได้แก่ นายรังสฤษดิ์ เชาวศิริ, คุณหญิงสมร ภูมิณรงค์, คุณหญิงแสงดาว สยามวาลา, ต่อมาอาจารย์ อนันต์ โอภฤษ ได้เสนอชื่อกรรมการอีก 4 คน ได้แก่ นายโมหัมมัด อับดุลกาเดร์, นายอะหมัด สุเซ็น, นายเกษม เบญจอาหลีและนายเสนีย์ มะดากะกุล

ไข่มุก อุทยาวลี (128-129) สภาความมั่นคงแห่งชาติได้เสนอการกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่จะแก้ไขปัญหาโดยกำหนดให้มีการสอนศาสนาอิสลามแก่บุตรหลานของชาวไทยมุสลิมในโรงเรียนประชาบาล การศึกษาระดับมัธยม การอาชีวะและระดับอุดมศึกษา เมื่อวันที่ 24 มกราคม 2521 (วิทยาลัยอิสลามศึกษา, ม.ป.ป.:1) และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ได้เสนอรัฐบาลเพื่อพิจารณาถึงความสำคัญในการเข้าร่วมแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนใต้และได้เสนอรัฐบาลพิจารณากำหนดเป้าหมายและมาตรการการพัฒนาพื้นที่เฉพาะจังหวัดชายแดนภาคใต้ไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525-2529) ระดับอุดมศึกษา (วิทยาลัยอิสลามศึกษา, ม.ป.ป.:46) โดยกำหนดไว้ในข้อที่ 2 ไว้ว่า จัดสอนวิชาศาสนาอิสลามในสถาบันการศึกษาของรัฐทุกระดับและ

จัดตั้งศูนย์การศึกษาศาสนาอิสลามที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานีเพื่อเป็นศูนย์กลางการศึกษาศาสนาอิสลามทุกระดับจนถึงขั้นอุดมศึกษา

ต่อมาวันที่ 19 กันยายน 2522 จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการเพิ่มเติม ได้แก่ นายเวอูเซ็ง มะแคเฮาะ (กรรมการ) และนายคลมนรรัตน์ บากา (กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ) เพื่อพิจารณาร่างหลักสูตรวิชาอิสลามศึกษาระดับปริญญาตรี โดยมีคณะทำงานร่างหลักสูตรอิสลามศึกษา ได้แก่ นายอนันต์ โอภฤษ (สังกัดแผนกวิชาภาษาอังกฤษ) นายเวอูเซ็ง มะแคเฮาะ (สังกัดแผนกวิชาภาษาอาหรับ) และนายคลมนรรัตน์ บากา (สังกัดสำนักงานเลขานุการ) ซึ่งทบวงมหาวิทยาลัยให้ความเห็นชอบในหลักสูตรอิสลามศึกษาระดับปริญญาตรี

เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2523 คณะกรรมการได้ร่างหลักสูตรอิสลามศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นโดยเปลี่ยนชื่อจาก “การศึกษาอิสลาม” เป็น “อิสลามศึกษา” โดยดำเนินการในรูปของแผนกวิชาอิสลามศึกษาโดยขึ้นกับหน่วยวิชาปรัชญาและวัฒนธรรม ซึ่งปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็นภาควิชาปรัชญาและศาสนา สังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งทบวงมหาวิทยาลัยให้ความเห็นชอบในหลักสูตรอิสลามศึกษาระดับปริญญาตรีและคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน(ก.พ.) รับรองคุณวุฒิผู้ที่สำเร็จการศึกษาหลักสูตรดังกล่าวในเดือน เมษายน พ.ศ. 2524 เพื่อให้การเรียนการสอนสาขาวิชาอิสลามศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารอิสลามศึกษาขึ้นมาอีกชุดหนึ่งเพื่อทำหน้าที่บริหารงานโครงการอิสลามศึกษาในระยะเริ่มแรก โดยมีนายกัมพล สิริมุณีพันธ์ (ประธานกรรมการ) นายคลมนรรัตน์ บากา (กรรมการและเลขานุการ) แต่แผนกวิชาอิสลามศึกษามีปัญหาด้านบุคลากรเพราะเป็นช่วงที่รัฐบาลพยายามจำกัดการเพิ่มอัตรากำลัง ทำให้แผนกวิชาอิสลามศึกษาไม่สามารถขอบุคลากรอัตราปกติของแผนกได้ อย่างไรก็ตาม นายพิชญ์ แคนวงศ์ เป็นประธานกรรมการการศึกษาของรัฐสภาอยู่ในขณะนั้น ได้มีหนังสือถึงรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยเพื่อขอให้จัดสรรงบประมาณเร่งด่วนเพื่อโครงการนี้ ในปีการศึกษา พ.ศ.2523 ซึ่งเป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล เพื่อความมั่นคงของรัฐ (คลมนรรัตน์ บากา (สัมภาษณ์), 24 กุมภาพันธ์ 2551)

ในปี พ.ศ.2524 คณะบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (นายมะเนาะ ยูเด็น) ได้ขออัตราอาจารย์แผนกอิสลามศึกษาได้ 1 อัตราได้แก่อัตราของ อาจารย์คลมนรรัตน์ บากา ต่อมารองอธิการบดีวิทยาเขตปัตตานี (นายปัญญา ชวนแหล) ขออัตราอาจารย์เป็นกรณีพิเศษได้อีก 3 อัตราได้แก่อัตราของ อาจารย์เวอูเซ็ง มะแคเฮาะ อาจารย์รอหีม นิยมเดชาและอาจารย์อิสมาแอ อาลี ในระยะนี้เองมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้มีคำสั่งที่ 1362/2525 ลงวันที่ 29 ตุลาคม 2525 แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานจัดทำโครงการจัดตั้งศูนย์อิสลามศึกษา ประกอบด้วย นายหะสัน หมัดหมาน (ประธานกรรมการ) , นางฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ, นายกัมพล สิริมุณีพันธ์, นาย

อนันต์ โอภฤษ, นายพีรช ราฮิมมูตา, นายเวอูเซ็ง มะแคเฮาะ, นายสาเหออับลูเถาะห์ อัลยูฟรี, นายปราโมทย์ กระทบ, นายไพฑูรย์ บุญยะเวศ, นายประจิตร มหาหิง, นางสาวจงดี โรจนประศาสน์, นายคดมรรรจน์ บากา (กรรมการและเลขานุการ) และนางสาวอริน โชะดาโอะ และคำสั่งที่ 189/2526 ลงวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2526 แต่งตั้งคณะกรรมการโครงการจัดตั้งศูนย์อิสลามศึกษาเพิ่มเติมขึ้น ซึ่งประกอบด้วย ม.ร.ว.ประกายฉัตร สุขสวัสดิ์, นายประพนธ์ เรืองณรงค์, นายวิรัช บุญสมบัติ, นายมานพ จิตต์ภูษา, นางสาวจิตติมา ระเด่นอาหมัด, นายสาทิศ รุกขรังสฤษฏ์, นายสมบุญ บัวหลวง, นายสมเจตน์ นาคเสวี (กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ), นายบูรฮานุดิน เจ๊ะอูมาและนายวรวิทย์ บารู เพื่อทำหน้าที่ศึกษาความเป็นไปได้และวางแผนจัดทำโครงการจัดตั้งศูนย์อิสลามศึกษาเพื่อจะได้บรรจุในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา

การจัดตั้งศูนย์การศึกษาอิสลามซึ่งเป็นหน่วยงานใหม่นี้ ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน โดยเฉพาะนักวิชาการมุสลิม ดังนั้นมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จึงจัดให้มีการประชุมสัมมนาเพื่อระดมความคิดเห็นมากำหนดเป้าหมายนโยบายและวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งวิทยาลัยอิสลามศึกษาระหว่างวันที่ 27-29 พฤษภาคม พ.ศ. 2526 ณ ศูนย์การศึกษาเกี่ยวกับภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี โดยมีเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ (นต.ประสงค์ สุ่นศิริ) ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตลอดจนผู้แทนส่วนราชการและนักวิชาการภาคเอกชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมสัมมนาเพื่อมาชี้แจงนโยบายการตั้งศูนย์อิสลามศึกษาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ซึ่งสามารถสรุปเป้าหมายที่สำคัญของสถาบันอิสลามศึกษาได้ดังนี้

1. สถาบันอิสลามศึกษาจักดำเนินการ โดยยึดเอาอัล-อิสลามเป็นบรรทัดฐาน เพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นและของสังคมมุสลิมโดยรวม
2. สถาบันอิสลามศึกษาจัดตั้งขึ้นเพื่อให้มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สามารถมีความสัมพันธ์ติดต่อกับต่างประเทศได้ โดยเฉพาะประเทศมุสลิมทั้งนี้เพื่อความร่วมมือทางด้านวิชาการศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อความเข้าใจอันดีต่อกันและสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล
3. สถาบันอิสลามศึกษาจัดตั้งขึ้นเพื่อก่อให้เกิดความมั่นคงทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมตามนโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้

วิทยาลัยอิสลามศึกษา (ม.ป.ป.:51) นาย ปัญญา ยวนแหล รองอธิการบดี วิทยาเขตปัตตานี ปฏิบัติราชการแทน อธิการบดีมหาวิทยาลัย เปิดเผยว่า การจัดสัมมนาเพื่อจัดตั้งศูนย์อิสลามศึกษานี้ได้รับความสนับสนุนจากมูลนิธิอาเซียและศูนย์อิสลามศึกษานี้ตั้งขึ้นตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (2525-2529) เพื่อให้เป็นไปตามข้อเสนอแนะแนวการแก้ไข

ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ของคณะกรรมการการศึกษาเพื่อความมั่นคงของจังหวัดชายแดนใต้ แต่ยังมีปัญหาด้านงบประมาณที่ได้รับอย่างจำกัดทำให้การดำเนินงานด้านนี้มีอุปสรรคพอสมควร

วิทยาลัยอิสลามศึกษา (ม.ป.ป:11-13) ดังนั้นมูลนิธิอาเซียนได้ให้การสนับสนุนในระยะเริ่มแรกของการดำเนินงาน โดยให้ทุนอุดหนุนไปดำเนินงานด้านอิสลามศึกษาที่ประเทศอินโดนีเซีย สิงคโปร์และมาเลเซีย ให้ทุนบุคลากรไปอบรมการวิจัยทางสังคมศาสตร์ที่สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ 2 คน ได้แก่ อาจารย์ดลมารจน์ บากา อาจารย์แวอุเซ็ง มะแคเฮาะ โดยให้ทุนอุดหนุนการวิจัยและให้ทุนอุดหนุนเพื่อซื้อตำราที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษาทั้งที่เป็นภาษาไทย มลายู อังกฤษและอาหรับ

ต่อมา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้มีคำสั่งที่ 1396/2526 ลงวันที่ 28 ตุลาคม 2526 ได้แต่งตั้งคณะกรรมการร่างโครงการจัดตั้งศูนย์อิสลามศึกษา ประกอบด้วย นายหะสัน หมัดหมาน (ประธานกรรมการ) , นายแวอุเซ็ง มะแคเฮาะ, นายสาหะอับดุลละห์ อัลยุฟรี, นายอนันต์ โอกฤษ, นายประพนธ์ เรืองณรงค์, นายประจิดร มหาหิง, ม.ร.ว. ประกายฉัตร สุขสวัสดิ์, นายเฉลิม มากนวล, นายมานพ จิตต์ภุษา, นายเวอาแซ แวหามะ, นางสาวอริน โชะคาโอะ ,นางสมทรง แจ็งเคซา, นายดลมนรรัตน์ บากา, นายวรวิทย์ บารู, นายสมเจตน์ นาคเสวีและคณะกรรมการที่ปรึกษา ประกอบด้วย รองอธิการบดีวิทยาเขตปัตตานี คณะกรรมการบริหารโครงการจัดตั้งศูนย์อิสลามศึกษา ตามคำสั่งที่ 1362/2525 ลงวันที่ 29 ตุลาคม 2525 ได้แก่ นายชำนาญ ประทุมสิทธิ์, นายมะเนาะ ยูเด็น, นายวัน เดชพิชัย, นายปรีชา ป็องภัย, นางฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ, นายปราโมทย์ กระทบ, นายไพฑูรย์ บุญยะเวศ, นายปรีชา แม้นมินทร์และคณะกรรมการโครงการจัดตั้งศูนย์อิสลามศึกษาที่กล่าวไปแล้วนั้น ได้ดำเนินการจัดตั้งทำเค้าโครงร่างของศูนย์อิสลามศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525-2529)

วิทยาลัยอิสลามศึกษา (ม.ป.ป:12) ทบวงมหาวิทยาลัยได้ปรับแผนการศึกษา ระดับอุดมศึกษาในช่วงปี 2527-2529 เพื่อให้การจัดทำโครงการของสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย สามารถดำเนินการได้ภายในวงเงินงบประมาณของประเทศที่มีอยู่อย่างจำกัด และสอดคล้องกับความต้องการกำลังคนของประเทศ คณะรัฐมนตรีในคราวประชุมเมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2527 ได้ลงมติเห็นชอบในหลักการปรับแผนการศึกษาและโครงการพัฒนาระบบแนะแนวอาชีพในสถาบันการศึกษาตามความเห็นชอบและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ศูนย์อิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้รับการพิจารณาให้ความเห็นชอบในโครงการใหม่ ตามข้อเสนอของทบวงมหาวิทยาลัยโดยได้รับอนุมัติงบประมาณ ปี 2528 จำนวน 0.850 ล้านบาท ปี 2529 จำนวน 1.125 ล้านบาท

วิทยาลัยอิสลามศึกษา (ม.ป.ป:13) คณะกรรมการร่างโครงการจัดตั้งจัดตั้งศูนย์อิสลามศึกษาและคณะกรรมการโครงการจัดตั้งศูนย์อิสลามศึกษาได้ดำเนินการจัดทำเค้าโครงการร่างของศูนย์อิสลามศึกษาและ ได้พิจารณาถึงประเด็นของโครงสร้างว่าควรอยู่ในรูป “ศูนย์อิสลามศึกษา” โดยได้พิจารณาถึงเจตนารมณ์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่5(2525-2529) นโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้และผลการประชุมสัมมนาเพื่อจัดตั้งศูนย์อิสลามศึกษาและพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พ.ศ. 2522 ว่าด้วยการแบ่งส่วนราชการในระยะดำเนินการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้พิจารณาหน่วยงานนี้ให้จัดตั้งในรูปของ “สถาบันอิสลามศึกษา” และได้รับความเห็นชอบจากสภามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในการประชุมครั้งที่ 108 (7/2527) เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ.2527 และได้นำเสนอต่อทบวงมหาวิทยาลัยซึ่งคณะกรรมการทบวงมหาวิทยาลัย ได้พิจารณาเห็นชอบในคราวประชุมครั้งที่ 11 / 2527 เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2527 โดยให้เป็นไปตามข้อเสนอนี้ ที่ประชุมว่าฐานะของหน่วยงานที่จะจัดตั้งนั้นควรเป็น “วิทยาลัยอิสลามศึกษา” ซึ่งที่ประชุมสภามหาวิทยาลัยเห็นชอบและได้อนุมัติการจัดตั้งวิทยาลัยอิสลามศึกษา เมื่อวันที่ 10 เมษายน 2528

วิทยาลัยอิสลามศึกษา (ม.ป.ป:3) ปี พ.ศ. 2532 คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติหลักการร่างและได้รับพระราชทานกฤษฎีกาจัดตั้งวิทยาลัยอิสลามศึกษา เป็นส่วนราชการในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในคราวการประชุมเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2532 และประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 106 ตอนที่ 236 ลงวันที่ 31 ธันวาคม 2532 ให้วิทยาลัยอิสลามศึกษา เป็นส่วนราชการในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีและตั้งแต่นั้นมาวิทยาลัยอิสลามศึกษามีฐานะเทียบเท่าคณะหนึ่งในวิทยาเขตปัตตานี โดยเป็นศูนย์กลางการศึกษาค้นคว้า วิจัย ศิลปวิทยาการเกี่ยวกับอิสลามและบริการวิชาแก่สังคม รวมทั้งผลิตกำลังคนด้านวิทยาการอิสลามในทุกสาขา ทั้งระดับปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอก โดยคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง โดยแบ่งโครงสร้างการบริหารงานออกเป็นสามหน่วยงาน (วิทยาลัยอิสลามศึกษา ,ม.ป.ป:26) คือ สำนักงานเลขานุการ ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานบริหารกลางเพื่อให้การดำเนินงานของวิทยาลัยอิสลามศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วย งานสารบรรณ งานกรเข้าหน้าที่ งานการเงินและการบัญชี งานประชาสัมพันธ์ งานอาคารสถานที่ งานพัสดุและงานยานยนต์ สำนักงานวิชาการและบริการชุมชน ทำหน้าที่ด้านวิชาการและบริการชุมชน การวิจัย การผลิตเอกสาร การแปลเอกสารและตำรา การส่งเสริมเผยแพร่หลักวิชาการอิสลาม การแสดงนิทรรศการและพิพิธภัณฑ์ การอบรมและการสัมมนา ดำเนินการด้านความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศ ตลอดจนทำหน้าที่เป็นหน่วยงานวางแผนของวิทยาลัยอิสลามศึกษา ซึ่งจะประกอบด้วยฝ่ายต่างๆ คือ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายบริการวิชาการชุมชน ฝ่ายบริการการศึกษา ฝ่ายวางแผนและพัฒนา

ฝ่ายวิเทศสัมพันธ์และฝ่ายพิพิธภัณฑ์อิสลาม และภาควิชาอิสลามศึกษาทำหน้าที่ผลิตบัณฑิตทางด้านอิสลามศึกษา ดำเนินงานในรูปแบบการเรียนการสอนด้านอิสลามศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาอิสลามศึกษา สาขาวิชาอิสลามศึกษา (หลักสูตรนานาชาติ) สาขาวิชากฎหมายอิสลาม สาขาวิชาครุศาสตร์อิสลาม (หลักสูตร 5 ปี) สาขาวิชาตะวันออกกลางศึกษา สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลาม ในระดับประกาศนียบัตร ระดับปริญญาตรี ระดับปริญญาโท ระดับปริญญาเอก

2.3.2 ความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายในประเทศและต่างประเทศ

วิทยาลัยอิสลามศึกษาจะดำเนินงาน โดยความร่วมมือประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ กับต่างประเทศและภายในประเทศ ดังนี้(วิทยาลัยอิสลามศึกษา, ม.ป.ป: 27-29)

2.3.2.1) ความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายในประเทศ

1. สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา
2. สำนักจุฬาราชมนตรี
3. คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด
4. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
5. สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 2 , 3
6. สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
7. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
8. โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
9. ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.)

2.3.2.2) ความสัมพันธ์กับหน่วยงานต่างประเทศ

1. The Asia Foundation.
2. King Faisal Foundation, Riyadh, Saudi Arabia.
3. The Islamic Foundation, London, U.K.
4. Kuwait Foundation. (AWQAF), Kuwait.
5. Institute of Muslim Minorities, Jeddah, Saudi Arabia.
6. Islamic Research Institute , Islamabad Pakistan.

7. Begum Aisha Bawany Wakf. (Education and Welfare Wakf.)
Karachi Pakistan.
8. Waqf Ikhlas, Istanbul Turkey.
9. Muslim World League, Jeddah, Saudi Arabia.
10. The Muslim Student' Association of United States and Canada,
Washington, U.S.A.
11. Islamic Education, Scientific and Culture Organization , Morocco.
12. The Supreme Council for Islamic Affairs, Egypt.
13. Regional Islamic Da'wah Council of Southeast Asia and the pacific,
(RISEAP), Malaysia.
14. Islamic Development Bank, Jeddah.

2.3.2.3) ความสัมพันธ์กับสถาบันการศึกษาต่างประเทศ

1. Temple University, U.S.A.
2. Yale University, U.S.A.
3. Harvard University, U.S.A.
4. Kent University, England.
5. Lancaster University, England.
6. Oxford University, England.
7. Cambridge University, England.
8. Tokyo University, Japan.
9. Hosei University, Japan.
10. Karacki University, Pakistan.
11. Islamabad University, India.
12. Aligarh University, India.
13. Lucknow University, India.
14. Institute Agama Islam Negeri, Indonesia.
15. Universitas Gajahmada , Indonesia.
16. Pertanian University, Serdang, Malaysia.
17. Sciences University, Penang , Malaysia.

18. Islamic International University, Malaysia.
19. University Malaya, Malaysia.
20. National University (bangi), Malaysia.
21. King Abdul Aziz University, Saudi Arabia.
22. Islamic University , Saudi Arabia.
23. King Saud University, Saudi Arabia.
24. Imam University, Saudi Arabia.
25. Umul-Qura University, Saudi Arabia.
26. Al-Azhar University, Egypt.
27. Cairo University, Egypt.
28. Institute of Islamic Studies , Egypt.
29. Bagdad University , Iraq.
30. University of Kuwait.

2.3.3 แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)

วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (วิทยาลัยอิสลามศึกษา, 2544
อ้างถึงใน อะห์มัด ยี่สุนทร, 2548 : 9-19)

2.3.3.1) วัตถุประสงค์ของวิทยาลัยอิสลามศึกษา

1. เพื่อเป็นศูนย์กลางการศึกษาค้นคว้าและวิจัยทางด้านวิชาการที่เกี่ยวกับสังคมและศาสนาอิสลาม
2. เพื่อบริการวิชาการด้านศาสนาอิสลามแก่ชุมชน
3. เพื่อเป็นแหล่งของความรู้ทางศาสนาอิสลามและภาษาอาหรับแก่ภาครัฐและเอกชนในการติดต่อสัมพันธ์กับประเทศมุสลิม
4. เพื่อเป็นหน่วยงานประสานความร่วมมือด้านวิชาการทางศาสนา วัฒนธรรมและอื่นๆระหว่างมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ กับองค์กรในภาครัฐบาลและเอกชนทั้งภายในและต่างประเทศ
5. เพื่อผลิตกำลังคนให้มีความรู้ทางอิสลามศึกษา ให้สอดคล้องกับความต้องการกำลังคนของประเทศ
6. เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ ความสามารถทางด้านสาขาอิสลามศึกษา

2.3.3.2) วิสัยทัศน์ (Vision)

วิทยาลัยอิสลามศึกษาเป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาชั้นนำทางวิชาการด้านอิสลามศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมไทยมุสลิมและภูมิภาคอย่างสมดุลโดยยึดอัล-อิสลามเป็นบรรทัดฐาน

2.3.3.3) พันธกิจ (Mission)

1. ดำเนินการให้สอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
2. ผลิตบัณฑิตตามคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของวิทยาลัยอิสลามศึกษา
3. เป็นศูนย์กลางการศึกษา ค้นคว้า วิจัยเกี่ยวกับวิทยาการอิสลามและสังคมมุสลิมในประเทศไทย
4. เป็นศูนย์กลางการบริการวิชาการแก่ชุมชน เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมแก่สังคม สร้างความเข้าใจอันดีและพัฒนาสังคมไทยมุสลิมและภูมิภาคอย่างสมดุล
5. ทำนุบำรุง รักษาและถ่ายทอดคุณค่าศิลปะและวัฒนธรรมมุสลิมที่สอดคล้องกับหลักการอิสลาม
6. เป็นสถาบันนานาชาติทางสาขาอิสลามศึกษาภายในปี พ.ศ. 2554

2.3.3.4) กลยุทธ์ (Strategic Plan)

เพื่อให้การพัฒนาวิทยาลัยอิสลามศึกษาเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีระบบ สนองต่อปรัชญา นโยบายและสามารถบรรลุวิสัยทัศน์และพันธกิจของวิทยาลัยอิสลามศึกษา ทางวิทยาลัยอิสลามศึกษาได้กำหนดแผนกลยุทธ์ในด้านต่างๆตลอดแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการเรียนการสอน (พัฒนาหลักสูตรและการรับนักศึกษา)
2. ด้านการวิจัยและบัณฑิตศึกษา
3. ด้านการบริการวิชาการและบริการสังคม
4. ด้านทำนุบำรุง ศิลปะและวัฒนธรรม
5. ด้านพัฒนานักศึกษาและกิจการนักศึกษา
6. ด้านการบริหารและจัดการ

1. แผนกลยุทธ์ด้านการเรียนการสอน(พัฒนาหลักสูตรและการรับนักศึกษา)

พันธกิจ วิทยาลัยอิสลามศึกษาจะทำการผลิตบัณฑิตทางด้านวิชาการอิสลามที่มีคุณภาพสามารถเป็นแบบอย่างที่มีคุณภาพ ชี้นำและเป็นที่ยิ่งของสังคมได้

จุดประสงค์ 1 นักศึกษาวิทยาลัยอิสลามศึกษาจะเป็นบัณฑิตที่มีคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม และมีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับคุณลักษณะบัณฑิตที่ยิ่งประสงค์ของวิทยาลัยอิสลามศึกษา

วัตถุประสงค์	กลยุทธ์
<p>บัณฑิตที่มีคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม</p> <p>ผลิตบัณฑิตที่สอดคล้องกับคุณลักษณะบัณฑิตที่ยิ่งประสงค์ของวิทยาลัยอิสลามศึกษา</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. พัฒนาหลักสูตรให้มีเนื้อหาครอบคลุมในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม 2. ปรับรูปแบบ จัดกระบวนการสอนและกิจกรรมทั้งในหลักสูตรและนอกหลักสูตรให้สนองต่อการพัฒนานักศึกษาในด้านคุณธรรมจริยธรรม 3. พัฒนาทักษะและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับอาจารย์ 4. ให้อาจารย์เป็นแบบอย่างและผู้นำในด้านการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมให้กับนักศึกษา 5. ส่งเสริมและสนับสนุนนักศึกษาที่มีคุณธรรมจริยธรรมดีเด่น <ol style="list-style-type: none"> 1. พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับคุณลักษณะบัณฑิตที่ยิ่งประสงค์ของวิทยาลัยอิสลามศึกษา 2. กำหนดกิจกรรมทั้งในหลักสูตรและนอกหลักสูตรให้สนองต่อการพัฒนานักศึกษาตามคุณลักษณะบัณฑิตที่ยิ่งประสงค์ของวิทยาลัยอิสลามศึกษา 3. พัฒนาทักษะนักศึกษาด้านภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอาหรับ ภาษามลายู ภาษาอังกฤษ

วัตถุประสงค์	กลยุทธ์
	4.พัฒนาทักษะให้นักศึกษามีประสบการณ์ในการเผยแพร่กิจกรรม 5.พัฒนาให้นักศึกษามีประสบการณ์ในการใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ 6. พัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำให้กับนักศึกษา

จุดประสงค์ 2 นักศึกษาวิทยาลัยอิสลามศึกษาจะเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพตามมาตรฐานสากลทางด้านวิทยาการอิสลามและเป็นที่ยอมรับของสังคม

วัตถุประสงค์	กลยุทธ์
ผลิตบัณฑิตทางด้านอิสลามศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานสากลทางด้านวิทยาการอิสลาม	1. ทบทวน ประเมินและพัฒนาหลักสูตรทุกสาขาวิชาในทุก 5 ปี ตามเกณฑ์มาตรฐานที่วิทยาลัยกำหนด 2. พัฒนาหลักสูตรอิสลามศึกษาภาษาอาหรับให้เป็นหลักสูตรนานาชาติ 3. พัฒนาอาจารย์ให้มีความรู้และตำแหน่งทางวิชาการที่สูงขึ้น 4. พัฒนาขีดความสามารถและปรับปรุงกระบวนการสอนของอาจารย์โดยเน้นวิธีสอนแบบให้นักศึกษาเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และเน้นการปฏิบัติได้จริง 5. พัฒนาอาจารย์ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอน 6. จัดให้มีความร่วมมือแลกเปลี่ยนทางวิชาการ (MOU) กับสถาบันการศึกษาทางด้านวิทยาการอิสลามในต่างประเทศและพัฒนา MOU ให้เป็นแผนปฏิบัติการที่เป็นรูปธรรม 7. จัดหาและจัดจ้างอาจารย์ชาวต่างประเทศที่มี

วัตถุประสงค์	กลยุทธ์
	<p>ประสบการณ์ในด้านการสอนทางด้านวิทยาการอิสลามจากสถาบันต่างประเทศ</p> <p>8.ดำเนินการให้อาจารย์ปฏิบัติตามภารกิจที่ได้กำหนดอย่างเคร่งครัด</p> <p>9.จัดประเมินการปฏิบัติงานของอาจารย์ตามระบบที่วิทยาลัยได้กำหนด</p> <p>10.ดำเนินการให้ได้มาซึ่งนักศึกษาที่มีคุณภาพสูงทั้งในด้านศาสนาและสามัญ</p> <p>11.ประชาสัมพันธ์หลักสูตรของวิทยาลัยต่อกลุ่มเป้าหมายในรูปแบบที่หลากหลาย (แผ่นพับ โปสเตอร์และWeb site)</p> <p>12.จัดทำโครงการพิเศษเพื่อให้ได้นักเรียนที่มีศักยภาพสูงเข้ามาศึกษา</p> <p>13.จัดให้นักศึกษาได้นำเสนอผลงานทั้งในสาขาวิชาที่นักศึกษาเรียนอยู่หรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องในรูปแบบที่หลากหลาย</p> <p>14.จัดให้มีการประเมินคุณภาพของบัณฑิตอย่างต่อเนื่อง</p> <p>15.ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่ครบวงจร ภายในเดือน ตุลาคม 2544 และให้มีการประเมินคุณภาพอย่างต่อเนื่อง</p> <p>1.จัดหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม</p> <p>2.กำหนดแนวในการคัดสรรอาจารย์เพื่อให้ได้คณาจารย์ที่มีคุณภาพและความสามารถที่สอดคล้องกับสาขาวิชาที่ต้องการ</p> <p>3.เพิ่มปริมาณการรับนักศึกษาทั้งในระดับปริญญาตรีและปริญญาโทในทุกสาขาวิชา</p>

ประสพการณ์	กลยุทธ์
	<p>4.จัดระบบการรับนักศึกษาให้กระจายโอกาสทางการศึกษาที่ครอบคลุมผู้ด้อยโอกาส</p> <p>5.จัดให้นักศึกษามีประสพการณ์ร่วมในการจัดกิจกรรมด้านการบริการวิชาการแก่สังคมของวิทยาลัยอิสลามที่ครบวงจร</p> <p>6.พัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมให้นักศึกษาได้มีประสพการณ์ตรงต่อปัญหาต่างๆของชุมชนและสังคม</p> <p>7.ศึกษาตลาดแรงงานของบัณฑิตอิสลามศึกษาในทุกสาขาวิชาพร้อมทั้งจัดพัฒนาระบบเครือข่าย</p> <p>8.จัดโครงการบัณฑิตอาสาให้มีประสิทธิภาพ</p> <p>9.สร้างกระบวนการเรียนรู้ในภูมิปัญญาท้องถิ่น</p>

Prince of Songkhro University
Pattani Campus

2. แผนกลยุทธ์ด้านการวิจัยและบัณฑิตศึกษา

พันธกิจ วิทยาลัยอิสลามศึกษาจะทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวิทยาการอิสลามและมุสลิมในประเทศไทย

จุดประสงค์ 1 อาจารย์ บุคลากรและนักศึกษาของวิทยาลัยอิสลามศึกษาจะเป็นนักวิจัยและทีมงานวิจัยที่มีคุณภาพ

วัตถุประสงค์	กลยุทธ์
<p>ผลิตและพัฒนานักวิจัย ทีมงานวิจัยด้าน วิทยาการอิสลามและสังคมมุสลิม</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. พัฒนาขีดความสามารถนักวิจัยและสร้างทีมงานวิจัยที่เข้มแข็ง 2. จัดให้มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริม จูงใจและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการวิจัยมากขึ้น 3. จัดหาแหล่งทุนการวิจัยจากแหล่งอื่น 4. สร้างเครือข่ายการประสานงานและความร่วมมือเพื่อการศึกษา ค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับวิทยาการอิสลามและสังคมมุสลิมในประเทศไทยและภูมิภาคให้มีทิศทางที่ชัดเจน 5. สนับสนุนให้อาจารย์ทำงานวิจัยร่วมกับผู้เชี่ยวชาญชาวต่างประเทศในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับอิสลามศึกษาและโลกมุสลิม 6. ประชาสัมพันธ์ผลงานวิจัยและทิศทางในการวิจัยของอาจารย์ให้กว้างขวาง
<p>ผลิตและพัฒนางานวิจัยของบัณฑิตศึกษามี ปริมาณและคุณภาพมากขึ้น</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปรับหลักสูตรให้มีการวิจัยมากขึ้น 2. จัดหาอาจารย์ชาวต่างประเทศที่มีผลงานวิจัยเพื่อร่วมเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา 3. เพิ่มจำนวนหลักสูตรระดับปริญญาโทและปริญญาเอก 4. จัดหางบประมาณสนับสนุนการวิจัยของบัณฑิตศึกษา 5. พิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยอย่างมีคุณภาพ

3. แผนกลยุทธ์ด้านการบริการวิชาการและบริการสังคม

พันธกิจ วิทยาลัยอิสลามศึกษาจะทำการบริการวิชาการแก่ชุมชนในรูปแบบที่หลากหลายและมีคุณภาพเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมแก่สังคมและก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างสมาชิกในสังคม

จุดประสงค์ 1 วิทยาลัยอิสลามศึกษาจะทำการบริการวิชาการแก่ชุมชนในรูปแบบที่หลากหลาย

วัตถุประสงค์	กลยุทธ์
<p>การบริการวิชาการแก่ชุมชนในรูปแบบที่หลากหลายและมีคุณภาพ</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดบริการวิชาการเพื่อสนองตอบความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในรูปแบบต่างๆที่หลากหลายและสอดคล้องกับนโยบายในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแก่ชุมชน 2. พัฒนาระบบการจัดบริการให้มีคุณภาพ 3. พัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรในด้านการบริการวิชาการ 4. พัฒนาระบบศูนย์ข้อมูลอิสลามให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพในการบริการ 5. จัดให้มีอาคารบริการวิชาการที่มีความพร้อมและสะดวกต่อการบริการวิชาการแก่สังคม 6. จัดหาแหล่งทุนเพื่อจัดบริการวิชาการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ด้อยโอกาส 7. จัดทำโครงการบริการวิชาการเพื่อการหารายได้ 8. จัดการสำรวจความต้องการของสังคมและลำดับความสำคัญของโครงการ 9. พัฒนาหลักสูตรการบริการวิชาการที่มีอยู่ให้มีคุณภาพ 10. กำหนดให้มีการประเมินโครงการที่ครบวงจร

วัตถุประสงค์	กลยุทธ์
<p data-bbox="300 353 817 456">จัดบริการวิชาการและพัฒนาผู้ด้อยโอกาสและองค์กรชุมชน</p> <p data-bbox="300 981 817 1084">เป็นศูนย์บริการวิชาการเพื่อสนองต่อการเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตที่หลากหลาย</p>	<ol style="list-style-type: none"> <li data-bbox="858 353 1401 456">1. จัดหาแหล่งทุนสนับสนุน โครงการสำหรับการพัฒนาผู้ด้อยโอกาส <li data-bbox="858 465 1401 568">2. พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน โรงเรียนเรา ภูเขาและตาดิกาให้มีคุณภาพ <li data-bbox="858 577 1401 680">3. พัฒนาหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพการบริหาร การจัดการคณะกรรมการบริหารมัธยม <li data-bbox="858 689 1401 792">4. จัดทำและพัฒนาคณะกรรมการพัฒนาการ สหกรณ์อิสลามให้มีคุณภาพ <li data-bbox="858 801 1401 860">5. พัฒนาประสิทธิภาพการจัดการอบรม <li data-bbox="858 869 1401 972">6. สร้างและพัฒนาระบบเครือข่ายการจัดบริการ วิชาการกับหน่วยงานอื่นๆ <ol style="list-style-type: none"> <li data-bbox="858 981 1401 1084">1. จัดให้มีการศึกษาตลอดชีวิตต่อสังคมที่มีระบบ และรูปแบบ <li data-bbox="858 1093 1401 1263">2. จัดทำหลักสูตรเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต ร่วมกับภาควิชาอิสลามศึกษาและหน่วยงาน อื่นๆ <li data-bbox="858 1272 1401 1420">3. จัดให้ศาลาละหมาดของวิทยาลัยอิสลามศึกษา เป็นศูนย์จัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตกับ สังคม <li data-bbox="858 1429 1401 1532">4. จัดสร้างอาคารเพื่อเปิดเป็นศูนย์กลางการศึกษา ค้นคว้าและปรึกษา

จุดประสงค์ 2 วิทยาลัยอิสลามศึกษาจะทำการบริการวิชาการแก่ชุมชนเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมอิสลามในสังคม และก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างสมาชิกในสังคม

วัตถุประสงค์	กลยุทธ์
<p>จัดบริการเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในหลักคำสอนของอิสลามที่ถูกต้อง</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้บริการวิชาการแก่สังคมในด้านการสร้างความเข้าใจในหลักการทางวิทยาการอิสลามที่ถูกต้อง 2. พัฒนาคุณภาพบุคลากรในด้านบริการวิชาการในสาขาวิทยาการอิสลามให้มีความเป็นเลิศเฉพาะด้าน 3. ให้บริการวิชาการทางวิทยาการอิสลามต่อชุมชน โดยใช้สื่อต่างๆที่หลากหลายและเข้าถึงชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ
<p>จัดบริการวิชาการเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมอิสลามและสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างชุมชนที่มีความหลากหลาย</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดอบรมคุณธรรม จริยธรรมอิสลามต่อกลุ่มเป้าหมายที่ค้ำชูโอกาสและขาดโอกาสในการศึกษาอิสลาม 2. จัดทำหลักสูตรและพัฒนาหลักสูตรที่นำเอาหลักการทางศาสนา(คุณธรรม จริยธรรม) นำการพัฒนาทุกด้าน 3. เป็นตัวกลางในการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องระหว่างสมาชิกในสังคมที่มีความหลากหลาย 4. จัดโครงการและกิจกรรมที่เสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างสมาชิกที่มีความหลากหลายในสังคม

4. แผนกลยุทธ์ด้านทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม

พันธกิจ วิทยาลัยอิสลามศึกษาจะทำนุบำรุง รักษาและถ่ายทอดคุณค่าศิลปะและวัฒนธรรมมุสลิมที่สอดคล้องกับหลักการอิสลาม

จุดประสงค์ 1 อาจารย์ บุคลากรและนักศึกษาวิทยาลัยอิสลามศึกษาจะรักษาและถ่ายทอดคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมมุสลิมที่สอดคล้องกับหลักการอิสลาม

วัตถุประสงค์	กลยุทธ์
<p>สร้างความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรมในอิสลามที่ถูกต้อง</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดสัมมนาเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับศิลปะในอิสลามและวัฒนธรรม 2. ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่สอดคล้องกับอิสลาม 3. สร้างเครือข่ายในการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนศิลปะและวัฒนธรรมในท้องถิ่นและประเทศเพื่อนบ้านที่สอดคล้องกับหลักการอิสลามให้กับอนุชนรุ่นหลัง 4. จัดทำหลักสูตรในการอบรมมัคคุเทศก์เพื่อการเผยแพร่และถ่ายทอดความถูกต้องในเอกลักษณ์ของศิลปะและวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่สอดคล้องกับอิสลาม
<p>ทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่สอดคล้องกับอิสลาม</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ส่งเสริมศึกษาสำรวจศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สอดคล้องกับอิสลาม 2. กระตุ้นให้ชุมชนอนุรักษ์และถ่ายทอดศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สอดคล้องกับอิสลาม 3. ส่งเสริมให้ชุมชนจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สอดคล้องกับอิสลามจากภูมิปัญญาท้องถิ่นกับอาจารย์ นักศึกษาและชุมชน 4. จัดให้มีการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของมุสลิมที่สอดคล้องกับอิสลามต่อสังคมภายนอก

5. แผนกลยุทธ์ด้านพัฒนานักศึกษาและกิจการนักศึกษา

พันธกิจ ส่งเสริมและพัฒนากิจการนักศึกษาให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณภาพ และศักยภาพในการชี้นำและเป็นพี่เลี้ยงของสังคมมุสลิม

จุดประสงค์ 1 วิทยาลัยอิสลามศึกษาจะดูแลการพัฒนาการของนักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่ียบพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรมและคุณภาพบัณฑิต

วัตถุประสงค์	กลยุทธ์
ดูแลนักศึกษาอย่างใกล้ชิดในทุกด้าน	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดระบบอาจารย์ที่ปรึกษาและการให้คำปรึกษาที่มีประสิทธิภาพและมีความเป็นเอกภาพ 2. พัฒนาศักยภาพการทำงานคณะกรรมการพัฒนานักศึกษา 3. จัดระบบกลุ่มศึกษาให้นักศึกษาควบคุมดูแลกันเองและสังคม 4. จัดกิจกรรมที่เสริมสร้างความสำนึกและความรับผิดชอบต่อตนเอง 5. จัดหาแหล่งทุนเพื่อช่วยเหลือนักศึกษาที่ขาดแคลนอย่างทั่วถึง
พัฒนานักศึกษาให้มีคุณธรรมและจริยธรรม	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดให้มีโครงการและกิจกรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ 2. ให้อาจารย์และบุคลากรมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา
พัฒนาภาวะความเป็นผู้นำให้แก่นักศึกษา	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดโครงการแลกเปลี่ยนประสบการณ์นักศึกษา ระหว่างสถาบันการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ 2. เสริมทักษะความเป็นผู้นำให้แก่นักศึกษาในทุกๆด้าน

จุดประสงค์ 2 วิทยาลัยอิสลามศึกษาจะพัฒนากิจกรรมนักศึกษาที่จะเรียนรู้สังคม และมุ่งสู่ความเป็นนานาชาติ

วัตถุประสงค์	กลยุทธ์
สนับสนุนกิจกรรมนักศึกษาเรียนรู้สังคมและมุ่งสู่ความเป็นนานาชาติ	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดและสนับสนุนให้นักศึกษาเรียนรู้สังคมโดยการสัมผัสจริง 2. จัดให้มีโครงการค่ายอาสา 3. พัฒนาโครงการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนานักศึกษาระหว่างประเทศให้มีประสิทธิภาพ 4. สร้างเครือข่ายกิจกรรมนักศึกษามุสลิมทั้งในและต่างประเทศ

6. แผนกลยุทธ์ด้านการบริหารและจัดการ

พันธกิจ วิทยาลัยอิสลามศึกษาเป็นหน่วยงานที่มีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพโดยยึดหลักการอิสลามเป็นบรรทัดฐานในการบริหารจัดการ

จุดประสงค์ 1 ปรับระบบโครงสร้างการบริหารจัดการให้เกิดความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพในการทำงาน

วัตถุประสงค์	กลยุทธ์
จัดโครงสร้างลดขั้นตอนและความซ้ำซ้อนของงาน	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดโครงสร้างการบริหารงานของวิทยาลัย ในระดับสำนักงานเลขานุการ ภาควิชาและสำนักงานบริการวิชาการแก่ชุมชน ลดความซ้ำซ้อนของงานและให้มีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน 2. จัดให้มีการวิจัยสถาบันในแต่ละกลุ่มงานเพื่อการพัฒนาและปรับปรุงงาน 3. จัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงานและวิธีการปฏิบัติในแต่ละงาน 4. ให้มีระบบการประกันคุณภาพที่ครบวงจรและ

วัตถุประสงค์	กลยุทธ์
<p>รวมศูนย์บุคลากร งานบริการ วัสดุครุภัณฑ์ เพื่อให้มีประสิทธิภาพและประหยัด</p>	<p>ปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. พัฒนาระบบศูนย์การพิมพ์ให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ 2. จัดระบบและพัฒนาศูนย์กลางด้านธุรการของวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ 3. จัดระบบงานบริหาร วัสดุครุภัณฑ์ โดยเน้นประสิทธิภาพและประหยัด 4. จัดและพัฒนาระบบฐานข้อมูลของงานต่างๆ ในวิทยาลัยให้แล้วเสร็จ 5. จัดและพัฒนาระบบเครือข่ายภายใน (LAN) ในด้านการบริหารจัดการ 6. พัฒนาบุคลากรในการใช้ระบบฐานข้อมูล ทางด้านการบริหารจัดการและระบบเครือข่ายภายใน

จุดประสงค์ 2 สร้างวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีมและจิตสำนึกในการให้บริการ

วัตถุประสงค์	กลยุทธ์
<p>สร้างจิตสำนึกและวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีม</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดประชุมสัมมนาเพื่อกำหนดรูปแบบและแนวทางในการทำงานเป็นทีม 2. ปรับพฤติกรรมและความรับผิดชอบในภาระงานของกลุ่มงานให้เป็นส่วนหนึ่งของภาระงานของตนเอง 3. กำหนดภารกิจหลักและรองของกลุ่มงานให้ชัดเจน 4. ประเมินผลการปฏิบัติงานของกลุ่มงาน นอกจากการประเมินงานของตัวบุคคล 5. สนับสนุนให้กลุ่มงานมีส่วนร่วมในการจัด

วัตถุประสงค์	กลยุทธ์
<p>กระจายอำนาจด้านการบริหารและงบประมาณ เพื่อสร้างความรับผิดชอบร่วมกันและตรวจสอบได้</p>	<p>กิจกรรมและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกลุ่ม</p> <p>6. จัดให้มีการสับเปลี่ยนงานภายในกลุ่มงานอย่างน้อย 2 ปีต่อครั้ง</p> <p>1. กระจายอำนาจการบริหารและการงบประมาณให้กับหน่วยงานต่างๆ</p> <p>2. สร้างบรรยากาศการทำงานในรูปแบบของคณะทำงาน</p> <p>3. จัดให้มีระบบการรายงานผลการปฏิบัติงานต่อที่ประชุมและประกาศให้ทราบเป็นระยะ</p> <p>4. จัดให้ความรู้และทักษะต่อบุคลากรในด้านการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง</p> <p>5. สนับสนุนและเสริมศักยภาพคณะกรรมการและโครงการจัดหารายได้ของวิทยาลัยอิสลามศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น</p> <p>6. จัดให้มีระบบการประเมินคุณภาพ</p>

จุดประสงค์ 3 พัฒนาศักยภาพให้สอดคล้องกับศักยภาพของบุคลากรและสร้างความพร้อมทางกายภาพด้านต่างๆ

วัตถุประสงค์	กลยุทธ์
<p>พัฒนาศักยภาพให้สอดคล้องกับศักยภาพ</p>	<p>1. จัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร</p> <p>2. ให้มีแผนพัฒนาศักยภาพในระยะสั้นและระยะยาว</p> <p>3. ให้บุคลากรทุกสายเข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนาในสาขาที่เกี่ยวข้อง</p> <p>4. จัดให้มีการศึกษาดูงานทั้งในและต่างประเทศ</p> <p>5. สนับสนุนให้มีการขอตำแหน่งทางวิชาการ</p>

วัตถุประสงค์	กลยุทธ์
<p>สร้างและพัฒนาความพร้อมทางด้านกายภาพ</p>	<p>และตำแหน่งผู้ชำนาญการของบุคลากร</p> <p>6. ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรศึกษาต่อตามกรอบพัฒนาบุคลากรของวิทยาลัยอิสลามศึกษา</p> <p>7. จัดหลักสูตรการอบรมในด้าน IT ภาษาและเทคนิคอื่นๆที่จำเป็นอย่างต่อเนื่อง</p> <p>8. จัดให้มีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการพัฒนาบุคลากรอย่างปีละ 2 ครั้ง</p> <p>9. จัดและพัฒนาระบบการประเมินบุคลากรทุกสายงานอย่างต่อเนื่องเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาบุคลากรโดยตรง</p> <p>10. สร้างและจูงใจในการทำงานของบุคลากรด้วยการให้รางวัลและพุ่มพิก</p> <p>1. จัดหาครุภัณฑ์ที่จำเป็น</p> <p>2. พัฒนาสำนักงาน อาคารและบริเวณให้มีความสะดวกต่อการทำงาน สะอาด สวยงามและปลอดภัย</p> <p>3. นำระบบ 5 ส. มาปฏิบัติใช้อย่างต่อเนื่องและจริงจัง</p>

2.4 หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลาม

วิทยาลัยอิสลามศึกษา (2545:1-11) สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลาม เป็นสาขาวิชาใหม่ที่มีลักษณะการเรียนการสอนในเชิงบูรณาการ หน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ ภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา ชื่อเต็มของหลักสูตร คือ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลาม (The Bachelor of Arts Program in Islamic Economics and Management)

2.4.1 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1. เพื่อผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลามให้มีคุณธรรมและจริยธรรมในวิชาชีพ
2. เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถในเชิงวิเคราะห์ปัญหาทางเศรษฐกิจและการจัดการร่วมสมัย และสามารถนำแนวทางแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจและการจัดการตามแนวทางอิสลาม
3. เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า วิจัยด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชานี้
4. เพื่อให้บริการด้านการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลามแก่นักศึกษาสาขาวิชาอื่นๆของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

2.4.2 ปรัชญาของหลักสูตร

ผลิตบัณฑิตสาขาเศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลามให้เป็นผู้มีความรู้ มีคุณธรรมและจริยธรรม สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้จริงในสังคม สอดคล้องกับหลักการของอิสลาม และการดำรงชีพในพหุสังคม

2.4.3 หลักการและเหตุผล

วิทยาลัยอิสลามศึกษาได้ประเมินความต้องการของสังคมและแนวปฏิบัติในกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการจัดการตามแนวทางอิสลาม และความพร้อมของวิทยาลัยอิสลามศึกษาที่ต้องการให้นักศึกษามีความรู้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด พบว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ความเข้าใจในสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลามบนพื้นฐานวัฒนธรรมของอิสลาม เพื่อรองรับการขยายตัวทางสังคมเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้

เช่น ความต้องการสถาบันการเงินที่ปราศจากดอกเบี้ย การจัดการในเรื่องชะงัด โครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคใต้ การเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษ ตลอดจนการร่วมมือตามโครงการเศรษฐกิจสามฝ่ายระหว่างอินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย(IMT-GT)

จากความจำเป็นดังกล่าว วิทยาลัยอิสลามศึกษาจึงเห็นสมควรเปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลามเป็นสถาบันแรกในประเทศไทย เพื่อให้บัณฑิตมีความรู้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในสังคม อีกทั้งยังสามารถกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างสอดคล้องกับหลักการของอิสลามที่เน้นระบบแบบพอเพียงและการบริการจัดการที่ยุติธรรมและสมดุล นอกจากนี้ยังสามารถปรับใช้กับการดำรงชีพในพหุสังคมได้อย่างเหมาะสมโดยตั้งมั่นอยู่บนหลักคุณธรรมและจริยธรรมอิสลาม

2.4.4 โครงสร้างหลักสูตร

(1) จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 139 หน่วยกิต

(2) โครงสร้างหลักสูตร

ก. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	จำนวน 30 หน่วยกิต
- กลุ่มวิชาภาษา	9 หน่วยกิต
- กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	6 หน่วยกิต
- กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	6 หน่วยกิต
- กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์	9 หน่วยกิต
ข. หมวดวิชาเฉพาะ	จำนวน 103 หน่วยกิต
- กลุ่มวิชาแกน	31 หน่วยกิต
- กลุ่มวิชาเอกบังคับ	51 หน่วยกิต
- กลุ่มวิชาเอกเลือก	21 หน่วยกิต
ค. หมวดวิชาเลือกเสรี	จำนวน 6 หน่วยกิต
ง. ฝึกงาน (ไม่นับหน่วยกิต)	300 ชั่วโมง

(3) รายวิชา

3.1 หมวดวิชาศึกษาทั่วไป จำนวน 30 หน่วยกิต

ประกอบด้วยกลุ่มวิชาต่อไปนี้

ก.) กลุ่มวิชาภาษา	จำนวน 9 หน่วยกิต
ภาษาไทย	จำนวน 3 หน่วยกิต

411-101 ภาษากับความคิดและการสื่อสาร 3(3-0-6)
Language ,Thought and Communication 1

ภาษาอังกฤษ จำนวน 6 หน่วยกิต

417-101 ภาษาอังกฤษ 1 3 (3-1-5)
English 1

417-102 ภาษาอังกฤษ 2 3 (3-1-5)
English 2

ข.) กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ จำนวน 6 หน่วยกิต

เลือกเรียนจากรายวิชาต่อไปนี้

264-102 ทักษะชีวิต 3 (3-0-6)
Life Skill

425-101 อารยธรรม 3 (3-0-6)
Civilization

437-101 ปรัชญาเบื้องต้น 3 (3-0-6)
Introduction to Philosophy

437-102 ทักษะวิพากษ์ 3 (3-0-6)
Critical Thinking

452-101 คุณทรียภาพในงานศิลปะ 3 (3-0-6)
Aesthetics in Artistic Works

452-102 วัฒนธรรมและศิลปะไทย 3 (3-0-6)
Thai Culture and Art

761-105 วิถีชีวิตมุสลิม 3 (3-0-6)
Muslim Way of life

ค.) กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ จำนวน 6 หน่วยกิต

บังคับ 3 หน่วยกิต

427-103 สังคมมนุษย์ 3 (3-0-6)
Human Society

เลือก 3 หน่วยกิต จากรายวิชาต่อไปนี้

426- 101 สิ่งแวดล้อมศึกษา 3 (2-2-5)
Environmental Studies

427-104	อนาคตศึกษา Future Studies	3(3-0-6)
428-101	ชุมชนศึกษา Community Studies	3 (3-0-6)
429-103	เศรษฐกิจการเมืองเบื้องต้น Introduction to political Economy	3 (3-0-6)
429-104	กฎหมายในชีวิตประจำวัน Law in Daily Life	3 (3-0-6)
429-105	หลักการบริหารและการจัดการ Principle of Administration and Management	3 (3-0-6)
ง.) กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์		จำนวน 9 หน่วยกิต
บังคับ 6 หน่วยกิต		
746-102	คณิตศาสตร์ 1 Mathematics 1	3 (3-0-6)
748-101	เทคโนโลยีสารสนเทศเบื้องต้น Introduction to Information Technology	3 (2-2-5)
เลือก 3 หน่วยกิต จากรายวิชาต่อไปนี้		
724-101	วิทยาศาสตร์ในชีวิตประจำวัน Science in Daily Life	3 (3-0-6)
724-103	วิทยาศาสตร์กับสังคม Science and Society	3 (3-0-6)
3.2 หมวดวิชาเฉพาะ		จำนวน 103 หน่วยกิต
ก. กลุ่มวิชาแกน		จำนวน 31 หน่วยกิต
761-101	อิสลามเบื้องต้น Introduction to Islam	3 (3-0-6)
761-102	ชีวประวัติศาสดา Biography of the Prophets	3 (3-0-6)
761-103	จริยธรรมอิสลาม Islamic Ethics	2 (2-0-4)

761-104	ฟิกส์เบื้องต้น Introduction to Fiqh	3 (3-0-6)
761-201	ภาษาอัลกุรอาน 1 Qur'anic Language 1	2 (2-0-4)
761-202	ภาษาอัลกุรอาน 2 Qur'anic Language 2	2 (2-0-4)
761-203	ภาษาอัลกุรอาน 3 Qur'anic Language 3	2 (2-0-4)
761-205	อัลกุรอานเบื้องต้น Introduction to Al-Qur'an	2 (2-0-4)
761-206	หะดีษเบื้องต้น Introduction to Hadith	3 (3-0-6)
761-207	เตาฮีด Tauhid	3 (3-0-6)
761-208	ประวัติศาสตร์อิสลาม 1 Islamic History 1	3 (3-0-6)
766-201	อุศูลุลฟิกฮ์ 1 Principles of Fiqh 1	3 (3-0-6)
ข. กลุ่มวิชาเอกบังคับ		จำนวน 51 หน่วยกิต
763-140	องค์การและการจัดการในอิสลาม Organization and Management in Islam	3 (3-0-6)
763-210	เศรษฐศาสตร์จุลภาค 1 Microeconomics 1	3 (3-0-6)
763-211	เศรษฐศาสตร์มหภาค 1 Macroeconomics 1	3 (3-0-6)
763-212	เศรษฐศาสตร์อิสลาม Islamic Economics	3 (3-0-6)
763-213	คอมพิวเตอร์สำหรับเศรษฐศาสตร์ และการจัดการ Computer for Economics and Management	3 (2-2-5)

763-214	สถิติสำหรับเศรษฐศาสตร์และการจัดการ Statistics for Economics and Management	3 (3-0-6)
763-315	สังคมเศรษฐกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ Socio Economic of Southern Border Province of Thailand	3 (3-0-6)
763-316	ฟิคว์สำหรับเศรษฐศาสตร์และการจัดการ Fiqh for Economics and Management	3 (3-0-6)
763-317	คณิตศาสตร์สำหรับเศรษฐศาสตร์ และการจัดการ Mathematics for Economics and Management	3 (3-0-6)
763-318	ทฤษฎีและหลักการปฏิบัติใน เศรษฐศาสตร์อิสลาม Theory and Practices in Islam Economics	3 (3-0-6)
763-341	การจัดการการตลาด Marketing Management	3 (3-0-6)
763-342	หลักการบัญชีในอิสลาม Principle of Accounting in Islam	3 (3-0-6)
763-343	การบริหารทรัพยากรมนุษย์ Human Resources Management	3 (3-0-6)
763-344	การจัดการการเงิน Monetary Management	3 (3-0-6)
763-419	จริยธรรมธุรกิจอิสลาม Business Ethics in Islam	3 (3-0-6)
763-420	วิธีวิทยาการวิจัยทางด้านเศรษฐศาสตร์ และการจัดการในอิสลาม Research Methodology in Islamic Economics and Management	3 (2-2-5)
763-421	เศรษฐศาสตร์การจัดการในอิสลาม Managerial Economics in Islam	3 (3-0-6)

ค.) กลุ่มวิชาเอกเลือก

จำนวน 21 หน่วยกิต

ให้นักศึกษาเลือกเรียนรายวิชาจาก 2 กลุ่มรายวิชาต่อไปนี้ ตามความสนใจไม่น้อยกว่า 21 หน่วยกิต

1) กลุ่มเศรษฐศาสตร์ เลือกเรียนจากรายวิชาต่อไปนี้

763-322 เศรษฐศาสตร์จุลภาค 2 Microeconomics 2	3 (3-0-6)
763-323 เศรษฐศาสตร์มหภาค 2 Macroeconomics 2	3 (3-0-6)
763-324 ประวัติแนวคิดเศรษฐศาสตร์อิสลาม History of Islamic Economics Thought	3 (3-0-6)
763-325 เศรษฐศาสตร์ไทยและระบบเศรษฐกิจ เปรียบเทียบ Thai Economics and Comparative Economic Systems	3 (3-0-6)
763-326 เศรษฐศาสตร์การเงินและการธนาคาร ในอิสลาม Monetary Economics and Banking in Islam	3 (3-0-6)
763-327 การคลังสาธารณะในอิสลาม Public Finance in Islam	3 (3-0-6)
763-328 เศรษฐกิจประเทศเอเชีย Asian Economics	3 (3-0-6)
763-429 ประเด็นร่วมสมัยในเศรษฐศาสตร์ อิสลาม Contemporary Issues in Islam Economics	3 (3-0-6)
763-430 การบูรณาการกลุ่มทางเศรษฐกิจและ ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่าง ประเทศมุสลิม Economics Integration and Cooperative among Muslim Countries	3 (3-0-6)
763-431 เศรษฐศาสตร์การเกษตรและสหกรณ์ ในอิสลาม Agricultural Economics and Cooperative in Islam	3 (3-0-6)

763-432 เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ	3 (3-0-6)
International Economics	
763-433 ทฤษฎีและนโยบายการเงิน	3 (3-0-6)
Monetary theory and policy	
763-434 เศรษฐกิจการเมืองในอิสลาม	3 (3-0-6)
Political Economy in Islam	
763-435 เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยความเจริญเติบโตและการพัฒนา	3 (3-0-6)
Growth and Development Economics	
763-436 เศรษฐศาสตร์แรงงานในอิสลาม	3 (3-0-6)
Labor Economics in Islam	
2.) กลุ่มการจัดการ เลือกเรียนจากรายวิชาต่อไปนี้	
763-345 กฎหมายธุรกิจ	3 (3-0-6)
Business Law	
763-346 การจัดการการลงทุนในอิสลาม	3 (3-0-6)
Investment Management in Islam	
763-347 การจัดการการผลิตในอิสลาม	3 (3-0-6)
Production Management in Islam	
763-348 การจัดการสินเชื่อ	3 (3-0-6)
Credit Management	
763-349 ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ	3 (3-0-6)
Management Information Systems	
763-350 การวางแผนและการควบคุมงานบริหาร	3 (3-0-6)
Administrative Planning and Controlling	
763-451 การจัดการธุรกิจขนาดย่อมและการค้าปลีก	3 (3-0-6)
Small Business Management and Retailing	
763-452 ชะกาดและการภาษีอากร	3 (3-0-6)
Zakat and Taxation	

763-453 การจัดการสถาบันการเงินในอิสลาม 3 (3-0-6)

Monetary Institution Management in Islam

763-454 การจัดการโครงการ 3 (3-0-6)

Project Management

3.3 หมวดวิชาเลือกเสรี จำนวน 6 หน่วยกิต

นักศึกษาสามารถเลือกเรียนรายวิชาที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ซึ่งเจ้าของรายวิชากำหนดให้เป็นเลือกเสรีได้ โดยความเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษา

ฝึกงาน

763-360 การฝึกงาน (ไม่นับหน่วยกิต) 300 ชั่วโมง

Field Work

(4) คำอธิบายรหัสรายวิชา

รหัสประจำรายวิชาในหลักสูตรที่เปิดสอนประกอบด้วยเลข 6 ตัว วางไว้หน้ารายชื่อคือ เลขสามตัวแรกเป็นรหัสของภาควิชาอิสลามศึกษา คือ 763 หมายถึง สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลาม ส่วนเลขสามตัวถัดมาเป็นรหัสประจำรายวิชา ซึ่งมีความหมายดังคำอธิบายดังต่อไปนี้

1. ตัวเลขแรก (หลักร้อย) หมายถึง ชั้นปีที่ศึกษา กำหนดให้มี 4 ตัวเลข ดังนี้

- 1 หมายถึง ชั้นปีที่ 1
- 2 หมายถึง ชั้นปีที่ 2
- 3 หมายถึง ชั้นปีที่ 3
- 4 หมายถึง ชั้นปีที่ 4

2. ตัวเลขที่สอง (หลักสิบ) หมายถึง กลุ่มวิชา ซึ่งกำหนดให้มี 4 ตัวเลข ดังนี้

- 1-3 หมายถึง กลุ่มวิชาเศรษฐศาสตร์
- 4-5 หมายถึง กลุ่มวิชาการจัดการ
- 6 หมายถึง การฝึกงาน

3. ตัวเลขที่สาม (หลักหน่วย) หมายถึง ลำดับรายวิชาที่เปิดสอน

2.4.5 การสนองตอบความต้องการของตลาดแรงงาน

อิสลามได้ให้ความสำคัญต่อแนวโน้มของปัจเจกชนที่จะเลือกทำงานให้เหมาะสมกับกำลังความสามารถของตนเพราะเหตุนี้อิสลามจึงให้เสรีภาพแก่ทุกคนที่จะเลือกงานที่ตนชื่นชอบและในอัลกุรอานยังได้ชี้แนะให้ค้นหาความพอใจในชีวิตจากหนทางที่อนุมัต(ฮาลาล) ซึ่งการงานที่ทรงอนุมัตนั้นคือ จะต้องวางอยู่บนหลักการแห่งอิสลาม(เช่น ไม่โกง ไม่กินดอกเบี้ย ไม่เอาเปรียบ เป็นต้น)

ดังที่พระองค์อัลลอฮ์ﷻได้ตรัสว่า

(88:)

ความว่า “ และพวกเจ้าจงบริโภคนิสฺมัตที่ดีจากสิ่งที่อัลลอฮ์ﷻได้ทรงให้เป็นปัจจัยยังชีพแก่พวกเจ้า”

(อัลมาอิดะฮฺ: 88)

และอีกหนึ่งอายะฮ์อัลกุรอาน ดังที่พระองค์อัลลอฮ์ﷻได้ตรัสว่า

(29:)

ความว่า “ผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงอย่ากินทรัพย์สินของพวกเจ้าในระหว่างพวกเจ้าโดยมิชอบนอกจากมันจะเป็นการค้าขายที่เกิดจากความพอใจในหมู่พวกเจ้าและจงอย่าได้ฆ่าตัวของตัวเอง แท้จริงอัลลอฮ์ﷻทรงเมตตาต่อพวกเจ้าเสมอ”

(อันนิซาอู : 29)

จะเห็นได้ว่าอายะฮ์อัลกุรอานได้กล่าวถึงสิ่งอนุมัตต่างๆที่เกี่ยวกับภาคเศรษฐกิจ ซึ่งได้ชี้แนะลักษณะที่เป็นหลักการใหญ่ๆ เช่น อนุญาตให้แสวงหาปัจจัยยังชีพ(ริชกี)จากการทำงาน ห้ามเกี่ยวข้องกับดอกเบี้ย ให้ความกระจ่างเกี่ยวกับการงานชนิดใดที่ไม่อนุมัต(หะรอม)และชนิดใดที่อนุมัต(ฮาลาล)เพื่อหาซึ่งความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ﷻ (อะหฺมัด อัชชารี บาซิริ, 2541:4)

ดังนั้นบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลามจะมีหน่วยงานรองรับที่ดำเนินกิจกรรมตามแนวทางของอิสลาม ดังต่อไปนี้(วิทยาลัยอิสลามศึกษา,2545)

2.4.5.1) หน่วยงานราชการ

1. หน่วยงานราชการต่างๆในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ มหาวิทยาลัย กรมศาสนา ที่ต้องการบุคลากรที่สำเร็จการศึกษาทางด้านเศรษฐศาสตร์ และการจัดการในอิสลาม ซึ่งต้องการบัณฑิตที่เข้าใจวัฒนธรรมและภาษา
2. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมส่งเสริมสหกรณ์ สำนักงาน สหกรณ์ จังหวัดและสำนักงานสหกรณ์อำเภอในส่วนที่ต้องกำกับดูแลสหกรณ์ที่ดำเนินกิจกรรมตามแนวทางอิสลาม ตลอดจนกรมตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ในส่วนภาระงานที่เกี่ยวกับการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ตามแนวทางอิสลาม
3. ธนาคารแห่งประเทศไทยในส่วนของการกำกับดูแลธนาคารที่ใช้ระบบอิสลาม และธนาคารพาณิชย์ที่เปิดแผนกสำหรับธุรกรรมตามแนวทางอิสลาม

2.4.5.2) หน่วยงานเอกชน

1. บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนต่างๆ โดยเฉพาะบริษัทที่ดำเนินธุรกิจในแต่ละประเทศ อาเซียนและตะวันออกกลางที่ต้องการบุคลากรที่สำเร็จการศึกษาทางด้านเศรษฐศาสตร์ และการจัดการในอิสลาม สหกรณ์ที่ดำเนินกิจกรรมตามแนวทางอิสลามในทุกภูมิภาค
2. ธนาคารอิสลามและธนาคารพาณิชย์อื่นๆที่เปิดแผนกธุรกรรม ตามแนวทางอิสลาม

2.4.5.3) หน่วยงานอื่นๆ

1. สำนักจุฬาราชมนตรีในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลในเรื่องของ ชะกาต ผลิตภัณฑ์ฮาลาล
2. สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด จำนวน 28 จังหวัดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดูแลในเรื่องที่เกี่ยวกับชะกาต ผลิตภัณฑ์ฮาลาล
3. ธนาคารอิสลามและธนาคารทั่วไป บริษัทประกันภัยตามแนวทางอิสลาม (ตะกาฟูล) กองทุนตามแนวทางอิสลามเพื่อฮัจญ์(ตะบงฮัจญ์)หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านเศรษฐศาสตร์ ด้านการตลาดและด้านการวิเคราะห์เศรษฐกิจซึ่งเป็นหน่วยงานที่ดำเนินกิจกรรมตามแนวทางอิสลามในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย บรูไน กลุ่มประเทศในตะวันออกกลาง และในแอฟริกา ฯลฯ

สรุป บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาด้านเศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลาม เป็นความต้องการของตลาดแรงงานซึ่งมีหน่วยงานที่ดำเนินกิจกรรมตามแนวทางของอิสลามทั้งภาครัฐและเอกชนไม่ว่าจะเป็นสถาบันการเงินแบบอิสลามหรือการบริหารธุรกิจโดยวางพื้นฐานอยู่บนหลักการของอิสลาม ซึ่งนักศึกษาที่สำเร็จในสาขาวิชานี้มีความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ในการทำงานเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมของท้องถิ่นและของประเทศ

2.4.6 โอกาสการศึกษาต่อระดับสูง

วิทยาลัยอิสลามศึกษาได้ประสานขอความร่วมมือด้านวิชาการและได้ทำบันทึกข้อตกลง(MOU)กับมหาวิทยาลัยและสถาบันต่างๆในต่างประเทศ อาทิ มหาวิทยาลัยอิสลามนานาชาติ(IUM)ประเทศมาเลเซีย มหาวิทยาลัยมาลายา(UM)ประเทศมาเลเซีย มหาวิทยาลัยอิสลามนานาชาติ(IUI) อิสลามาบัด ประเทศปากีสถาน มหาวิทยาลัยนานาชาติการ์ทุม ประเทศชูดาน มหาวิทยาลัยเมลเบิร์น ประเทศออสเตรเลีย มหาวิทยาลัยอิสลาม(UIN) ประเทศอินโดนีเซีย syarif Hidayatullah Jakarta Indonesia. Sciences University, Penang, Malaysia.(USM). University Kebangsaan, Malaysia.(UKM).National University (bangi), Malaysia. ฯลฯ

นอกจากนี้บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยอิสลามศึกษาสามารถศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาในต่างประเทศ อาทิ กลุ่มประเทศในตะวันออกกลาง (ซาอุดีอาระเบีย คูเวต) กลุ่มประเทศแอฟริกา (อียิปต์ ชูดาน) กลุ่มประเทศเอเชียใต้ (อินเดีย ปากีสถาน) กลุ่มประเทศยุโรป (เนเธอร์แลนด์) และกลุ่มประเทศอเมริกา เป็นต้น

ส่วนการศึกษาต่อบัณฑิตอิสลามศึกษาสามารถศึกษาต่อได้ในทุกคณะและสาขาวิชาโดยไม่ต้องเทียบหน่วยกิต เนื่องจากเป็นหลักสูตรที่รับรองโดยกระทรวงศึกษาธิการ

2.4.7 บุคลิกภาพบัณฑิตวิทยาลัยอิสลามศึกษาที่พึงประสงค์

วิทยาลัยอิสลามศึกษา กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต ตามกรอบนโยบายของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ดังนี้ (อะห์มัด ยี่สุนทรง, 2548 : 27-28)

2.4.7.1) ทักษะพื้นฐาน (Foundation Skills)

- มีทักษะในการคิดสร้างสรรค์ (Creative Skills)
- มีทักษะในการสื่อสาร (Communication Skills) หมายถึง การอ่าน การเขียน การฟัง การพูดและการสรุปเป็นและโดยเฉพาะภาษาต่างประเทศ
- มีทักษะในการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ (Computer Competence) และมีทักษะในการลำดับข้อมูลโดยคอมพิวเตอร์
- มีทักษะด้านสารสนเทศ (Information Literacy)
- มีทักษะในการจัดการ (Management Skills)
- มีทักษะในการเผยแพร่สัจธรรม (Propagating Skills)
- มีทักษะในการวิเคราะห์และสังเคราะห์
- มีทักษะในการค้นคว้าด้วยตนเอง
- มีความสามารถในการดำเนินชีวิตตามหลักการอิสลามและอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

2.4.7.2) ความสามารถทางสังคม

- มีวินัยปฏิบัติตามกติกาของสังคม
- มีความรับผิดชอบ (Accountability)
- มีทักษะในด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
- มีความห่วงใยและเสียสละเพื่อสังคม
- มีทักษะในการแสดงความคิดเห็น
- มีความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี
- มีความยึดมั่นในหลักศาสนา
- มีความเป็นแบบอย่างที่ดี

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตร

พัชรินทร์ ศรีสวัสดิ์ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ประเมินหลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่โดยใช้แบบจำลองชิปปี้ ผลการวิจัยพบว่า ด้านบริบทวัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความชัดเจนและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมในปัจจุบันและสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ โครงสร้างของหลักสูตรมีความเหมาะสม ด้านปัจจัยเบื้องต้น คุณสมบัติของอาจารย์ด้านวุฒิการศึกษาอยู่ในลำดับที่ดีมาก ตำแหน่งวิชาการอยู่ในลำดับปานกลาง ผลงานทางวิชาการอยู่ในลำดับดีมาก ภาระงานมีความเหมาะสม คุณสมบัติของนักศึกษาก่อนเข้าศึกษาเป็นไปตามเกณฑ์ ทรัพยากรมีความพอเพียงและมีความสะดวก คุณภาพมีความเหมาะสม ด้านกระบวนการ การจัดการเรียนการสอน การบริหารหลักสูตรมีความเหมาะสม บทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาทั่วไปและคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ปฏิบัติจริงมีความสอดคล้องกับบทบาทที่คาดหวังของมหาบัณฑิตและนักศึกษา กระบวนการสอบวิทยานิพนธ์อยู่ในลำดับดีมาก ส่วนกิจกรรมการเรียนการสอนมีความเหมาะสม ด้านผลผลิต จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาอยู่ในลำดับพอใช้ส่วนในเรื่องการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิตเป็นที่น่าพอใจของผู้บังคับบัญชา

นุชลี สุทธานนท์กุล (2548: บทคัดย่อ) ได้ประเมินหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านร่องน้ำ อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้แบบจำลองชิปปี้ ผลการวิจัยพบว่า ด้านบริบท วิสัยทัศน์หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยมีความชัดเจนปฏิบัติได้ แต่ไม่สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา ด้านปัจจัยเบื้องต้น ครูผู้สอนมีวุฒิ ความรู้ ประสบการณ์ ภาระงานที่เหมาะสม ผู้เรียนมีคุณสมบัติก่อนขึ้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความเหมาะสม ห้องเรียนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสม กระบวนการจัดการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสอดคล้องกับจุดประสงค์ของหน่วยการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ปฏิบัติจริงได้ มีสาระการเรียนรู้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของนักเรียน ด้านกระบวนการ การจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับความต้องการและชีวิตประจำวันของผู้เรียน มีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ด้านผลผลิต ผลการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ผู้เรียนส่วนใหญ่ 86.96 อยู่ในระดับปานกลางถึงดีมาก คุณลักษณะอันพึงประสงค์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยทุกข้อรายการอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

นิตยา กระจุกฤทธิ์ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยใช้แบบจำลองชิปปี้ ผลการวิจัยพบว่า ด้านบริบท โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคม สามารถนำไปปฏิบัติจริงในการทำงานและใช้ชีวิตประจำวันอยู่ในลำดับมาก ด้านปัจจัย

เบื้องต้น ทรัพยากรที่ใช้ดำเนินการในหลักสูตรโดยภาพรวมมีความเหมาะสม มีคุณภาพพร้อมใช้งาน นักศึกษามีคุณสมบัติก่อนเข้ารับการศึกษาเป็นไปตามเกณฑ์ที่สาขาวิชากำหนด ส่วนอาจารย์วุฒิการศึกษาอยู่ในระดับดี ตำแหน่งทางวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง และผลงานทางวิชาการอยู่ในระดับดีมาก ด้านกระบวนการ การจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง การวัดผลการประเมินผลมีความเหมาะสม กระบวนการสอบวิทยานิพนธ์และค้นคว้างานวิจัยอิสระอยู่ในลำดับดี ส่วนคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์อยู่ในลำดับปานกลาง ด้านผลผลิต คุณลักษณะของมหาบัณฑิตมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอยู่ในลำดับมาก มีความรับผิดชอบปฏิบัติตนอยู่ในกฎระเบียบของหน่วยงานผลการประเมินอยู่ในลำดับดีมาก

เนาวลักษณ์ กลิ่นหอม (2548 : บทคัดย่อ) ได้ประเมินหลักสูตรวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาโภชนศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยใช้แบบจำลองซิปปี ผลการวิจัยพบว่า ด้านบริบท วัตถุประสงค์มีความสอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษา โครงสร้างหลักสูตรและเนื้อหาวิชามีความเหมาะสม ด้านปัจจัยเบื้องต้น คุณสมบัติอาจารย์มีวุฒิการศึกษาอยู่ในลำดับดีมาก ตำแหน่งทางวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง ภาระงานของอาจารย์ที่ปฏิบัติจริงสูงกว่าเกณฑ์ คุณสมบัติของนักศึกษาก่อนเข้าศึกษาเป็นไปตามเกณฑ์ สื่อการเรียนการสอนมีความเหมาะสม ด้านผลผลิต คุณลักษณะของมหาบัณฑิตเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอยู่ในลำดับมาก คุณภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด

บุปผา บุตรมณี (2547 : บทคัดย่อ) ได้ประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผลการวิจัยพบว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตรและเนื้อหาวิชาอยู่ในระดับดีมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพตัวผู้เรียนและสังคม คุณลักษณะของอาจารย์ กระบวนการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรม การวัดประเมินผล และคุณภาพของบัณฑิตมีความเหมาะสมอยู่ในระดับสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.50 ส่วนสิ่งอำนวยความสะดวกซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้อยู่ในระดับปานกลาง

ภิญโญ แก่งศิริ (2537 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 7 ผลการวิจัยพบว่า 1.) เกณฑ์ปกติ ประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 7 มีค่าระหว่าง 223.36 ถึง 227.30 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 มีคะแนนที่ปกติ ระหว่าง 18.45 ถึง 81.55 2.) ครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก กำแพงเพชร ตาก นครสวรรค์ พิจิตร เพชรบูรณ์ สุโขทัย และอุตรดิตถ์ มีประสิทธิภาพการสอนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อทำการทดสอบพหุคูณ พบว่าครูในจังหวัดกำแพงเพชร ตากและนครสวรรค์ มีประสิทธิภาพการสอนที่แตกต่างกับครูในจังหวัดเพชรบูรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ครูในจังหวัด

กำแพงเพชร ตากและนครสวรรค์ มีคะแนนเฉลี่ยของประสิทธิภาพการสอนสูงกว่าครูในจังหวัด เพชรบูรณ์ สำหรับครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก มีประสิทธิภาพ การสอนแตกต่างกัน 3.) ครูผู้สอนและผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน เกี่ยวกับการประเมินประสิทธิภาพการสอน โดยเห็นว่าการประเมินการสอนมีประโยชน์ เพื่อใช้ในการ ปรับปรุงการสอน และการบริหารการเรียนการสอนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

อาคม สุวรรณนิมิต (2539 :บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการ นิเทศภายในโรงเรียน ของสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดปัตตานี โดยใช้แบบจำลองชิปปี้ ผลการวิจัยพบว่า ด้านบริบท โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านปัจจัยเบื้องต้น โดยภาพรวม เหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านกระบวนการ โดยภาพรวมการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ด้านผลผลิต โดยภาพรวม เป็นที่พึงพอใจในระดับปานกลาง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ศึกษานิเทศก์ มีความเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมไม่แตกต่างกัน , ผู้บริหาร ครู ศึกษานิเทศ มีความเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของปัจจัยเบื้องต้นแตกต่างกัน โดยเฉพาะผู้บริหาร ครู เห็นว่าเหมาะสมมากกว่าศึกษานิเทศ , ผู้บริหาร ครู ศึกษานิเทศ มีความเห็นเกี่ยวกับ กระบวนการและผลผลิต การปฏิบัติและความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน

วทีนา จันทน์นวล (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินการให้บริการ วิชาการแก่ชุมชนของสำนักงานส่งเสริมและการศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการบริการวิชาการแก่ชุมชนมีความเหมาะสมในระดับปานกลางทุกด้าน แต่มีประเด็นที่ควรปรับปรุง คือ ความช่วยเหลือด้านงบประมาณจากแหล่งอื่นนอกเหนือจาก มหาวิทยาลัยและการจัดโครงการร่วมกับหน่วยงานอื่น 2. ผลการประเมินการให้บริการวิชาการแก่ ชุมชนที่จัดในรูปแบบการฝึกอบรม พบว่า มีจุดแข็งอยู่ คือได้รับความสนใจและเป็นที่ต้องการของ ชุมชนมาก เป็นการจัดการเรียนรู้ให้ชุมชนใช้วิธีการอบรม ซึ่งเป็นวิธีที่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ เป็นอย่างดี กระบวนการดำเนินโครงการมีการวางแผนที่ดี จัดได้สอดคล้องกับความต้องการและวิถี ชีวิตของคนในชุมชน และเป็นการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและยากไร้ โดยได้รับการสนับสนุน งบประมาณจากรัฐบาล ส่วนจุดอ่อนที่พบคือ การจัดฝึกอบรมแบบให้เปล่า ผู้รับบริการจึงได้เห็น ความสำคัญเท่าที่ควร ระบบแผนงานบริการวิชาการขาดความยืดหยุ่น อบรมซ้ำกลุ่มเดิมไม่ได้ นอกจากนี้ยังพบว่า ขาดการประชาสัมพันธ์นโยบายของหน่วยงานและไม่สามารถจัดให้ตามความ ต้องการของชุมชนได้ทั้งหมด

กรรณิการ์ ไชยคุณา (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการ ปฏิรูปการศึกษาเกษตรเพื่อชีวิตวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงใหม่ โดยใช้แบบจำลองชิปปี้ ผลการวิจัยพบว่า ด้านบริบท วัตถุประสงค์ของโครงการมีความชัดเจนและมีความสอดคล้องกับ

สภาพเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบันในระดับมากถึงมากที่สุด และสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ในระดับปานกลางถึงมาก นักเรียน ครู-อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ในโครงการส่วนใหญ่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ ทำเลที่ตั้งและพื้นที่ในการดำเนินโครงการมีความเหมาะสมในระดับมากยกเว้นสภาพดินของวิทยาลัย มีความเหมาะสมในการทำการเกษตรในระดับปานกลาง ด้านปัจจัยเบื้องต้น พบว่านักเรียน ครู-อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ ส่วนใหญ่ทราบวัตถุประสงค์ของโครงการ และมีคุณสมบัติเหมาะสมตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ผู้ปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือและให้การสนับสนุนโครงการในระดับปานกลางถึงมาก ทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินโครงการมีความเพียงพอ มีคุณภาพ และมีความสะดวกในการรับบริการในระดับปานกลาง งบประมาณมีความเพียงพอ มีแผนการดำเนินงานโดยครู-อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานในระดับน้อยถึงปานกลาง นักเรียนมีส่วนร่วมในระดับน้อย ส่วนผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในระดับน้อยที่สุด ครูพี่เลี้ยงและอาจารย์ที่ปรึกษามีจำนวนเพียงพอ บทบาทหน้าที่ของครูพี่เลี้ยงมีความเหมาะสมในระดับปานกลางถึงมาก ส่วนบทบาทหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษา มีความเหมาะสมในระดับมาก ด้านกระบวนการ พบว่า กระบวนการรับนักเรียนไม่เหมาะสม แต่จำนวนนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการเป็นไปตามเป้าหมายการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมในระดับมาก การแนะแนวและการจัดสวัสดิการและบริการมีความเหมาะสมในระดับปานกลางถึงมาก การประชาสัมพันธ์และการประสานสัมพันธ์ การบริหารงานและการจัดกิจกรรม หรือโครงการมีความเหมาะสมในระดับปานกลาง ด้านผลผลิต พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ผ่านการประเมินด้านความรู้ ทักษะและเจตคติทางวิชาชีพหลังจบการศึกษาโครงการ นักเรียนส่วนใหญ่ต้องการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อในภาคเกษตรกรรม ผู้บริหารสถานประกอบการ หรือผู้บริหารหน่วยงานหรือนายจ้างมีความพึงพอใจในคุณสมบัติของผู้จบการศึกษาจากโครงการในระดับปานกลางถึงมาก มีการติดตามผู้จบการศึกษาจากโครงการแต่ไม่ประสบผลสำเร็จ ผลกระทบข้างเคียงของโครงการส่วนใหญ่เป็นไปในทางที่ดีมากกว่าไม่ดี

จำเรียน ชันอ้าย (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการสร้างทักษะในการวางแผนพึ่งพาตนเองของชุมชนชาวไทยภูเขา บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้แบบจำลองชิปปี้ ผลการวิจัยพบว่า ด้านบริบท สภาพแวดล้อมของพื้นที่ดำเนินโครงการมีความพร้อมที่จะดำเนินโครงการ ซึ่งมีทั้งผู้นำชุมชนที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการและผู้นำชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ แต่เป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ และความต้องการของชุมชนมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ แต่ความสามัคคีในของชุมชนยังอยู่ในระดับน้อย ด้านปัจจัยเบื้องต้น พบว่า เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการมีความเข้าใจในโครงการ และได้รับการยอมรับจากผู้นำชุมชนและชาวบ้าน สำหรับทีมงานและผู้นำชุมชนที่เข้าร่วม

โครงการมีความสนใจและมีความต้องการ ส่วนวิทยากร งบประมาณ วัสดุ/อุปกรณ์ มีความเพียงพอและมีความเหมาะสมและสถานที่ในการอบรมมีความเหมาะสมและสะดวกต่อการเข้าร่วมอบรม ด้านกระบวนการ พบว่า โดยภาพรวมของกระบวนการฝึกอบรมอยู่ในระดับพอใช้การ ดำเนินกิจกรรมยังมีจุดที่จะต้องปรับปรุง ด้านผลผลิต พบว่า ในภาพรวมของแผนผังพาดตนเองมีความชัดเจนในระดับดี ความตระหนักในการพึ่งพาตนเองของผู้นำชุมชนอยู่ในระดับสูง การพึ่งพาตนเองของผู้นำชุมชนยังมีทักษะในการวางแผนที่ไม่เป็นระบบและไม่ต่อเนื่อง

อารีย์ สวณวิจิตร(2544 : บทคัดย่อ)ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการ อาชีวศึกษาพัฒนาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาใน 4 จังหวัดภาคใต้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาปัจจัยเบื้องต้น ระหว่างการดำเนินงาน โครงการและหลังการดำเนินงาน โครงการอาชีวศึกษาพัฒนาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาใน 4 จังหวัดภาคใต้ 2. เปรียบเทียบความแตกต่างในปริมาณปัจจัยเบื้องต้น ระหว่างการดำเนินงาน โครงการกับหลังการดำเนินงาน โครงการอาชีวศึกษาพัฒนาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาใน 4 จังหวัดภาคใต้ 3. ศึกษาระดับกระบวนการดำเนินงานระหว่างการดำเนินงาน โครงการและหลังการดำเนินงาน โครงการอาชีวศึกษาพัฒนาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาใน 4 จังหวัดภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการดำเนินการ ผลผลิตและความรู้ความเข้าใจ เนื้อหาวิชาอาหารและการโภชนาการที่ผู้เข้ารับอบรมได้รับหลังจากการอบรมไปแล้วมีการพัฒนาเป็นไปในทางที่ดีมากยิ่งขึ้น ดังนั้น งานโครงการอาชีวศึกษาพัฒนาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาใน 4 จังหวัดภาคใต้ จึงควรมีการจัดเตรียมปัจจัยเบื้องต้นให้เพียงพอและเหมาะสมมีการให้ความรู้อย่างชัดเจน เพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิตตามความมุ่งหวังของโครงการอาชีวศึกษาพัฒนาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาใน 4 จังหวัดภาคใต้ ให้มากที่สุด เพื่อส่งผลต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนต่อไปในอนาคต

สรุป การประเมินหลักสูตรในประเทศไทยที่ผ่านมา ส่วนใหญ่ใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model เนื่องจากการประเมินโดยใช้รูปแบบซิปปี (CIPP Model) จะเน้นการเสนอสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ สามารถนำรูปแบบมาใช้หรือปรับใช้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับการประเมิน ทั้งผู้ประเมินทั่วไปและนักศึกษาปริญญาโท ที่ทำวิทยานิพนธ์ที่ผ่านมา มักใช้รูปแบบซิปปี(CIPP Model)ในการประเมิน เพราะเป็นการประเมินที่ครอบคลุมทั้งระบบ